

Луцький педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
Відділення початкової та дошкільної освіти
Циклова комісія шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик

Міліщук Світлана

**АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНИХ РОБІТ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**

Луцьк
Вежа-Друк
2022

УДК 373.2.013.82-027.22(083.13)

А86

Рецензенти:

Дурманенко О. Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Замелюк М. І., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР.

Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку: методичні рекомендації до семінарських, практичних занять та самостійних робіт для здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта / уклад. С. О. Міліщук. – Луцьк: Вежа Друк, 2022. – 76 с.

Зазначене освітнє видання сприятиме теоретичній та прикладній підготовці здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. Теоретичні питання та практичні завдання семінарських, практичних занять та самостійних робіт допоможуть майбутнім вихователям оволодіти засобами артпедагогіки як інноваційної технології в роботі з дітьми дошкільного віку.

Друкується за рішенням методичної ради Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (протокол № 5 від 19.12.2022)

ЗМІСТ

Вступ	5
Теми семінарських занять	7
Семінарське заняття № 1 Зв'язок артпедагогіки з мистецтвознавством, психологією, педагогікою	7
Семінарське заняття № 2 Проблематика досліджень артпедагогіки на сучасному етапі	10
Семінарське заняття № 3 Порівняльний аналіз арттерапії та арт педагогіки ..	12
Семінарське заняття № 4 Принципи арт педагогіки	14
Теми практичних занять	15
Практичне заняття №1 Модульна контрольна робота. Здача змістового модуля 1 (теми 1-4)	15
Практичне заняття № 2 Створення моделі предметного розвивального середовища в закладі дошкільної освіти для здійснення артпедагогічної діяльності.....	19
Практичне заняття № 3 Методи й засоби арт педагогіки	22
Практичне заняття № 4 Використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності в умовах закладу дошкільної освіти	23
Практичне заняття № 5 Порівняльний аналіз мистецького досвіду дітей, спрямованого на результат і на процес.....	26
Практичне заняття № 6 Педагогічні умови розвитку творчого самовираження дітей дошкільного віку в різних видах художньої діяльності.....	30
Практичне заняття № 7 Виявлення індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку під час вибору дітьми зображувальних засобів та виконання образотворчих технік	33
Практичне заняття № 8 Піскова терапія в артпедагогічній діяльності закладу дошкільної освіти	38
Практичне заняття № 9 Арттерапевтичні техніки мультимодального характеру в роботі з дітьми дошкільного віку	42

Практичне заняття № 10 Артпедагогічна ситуація: поняття та місце в артпедагогічному процесі	44
Практичне заняття № 11 Артпедагогічне заняття: поняття та етапи проектування ..	47
Практичне заняття № 12 Модульна контрольна робота. Здача змістового модуля II (теми 5-13)	53
Теми самостійної роботи	56
СРС № 1 Основні поняття арт педагогіки	57
СРС № 2 Вимоги до підготовки арттерапевтів та арт педагогів	59
СРС № 3 Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям в артпедагогічному процесі закладу дошкільної освіти	61
СРС № 4 Техніки спонтанного малювання у роботі з дітьми дошкільного віку	63
СРС № 5 Артдосліди в роботі з дітьми дошкільного віку	64
СРС № 6 Проектування арт-квесту в освітньому процесі	66
Література	68

ВСТУП

Методичні рекомендації є складовою системи навчально-методичної підтримки здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 012 Дошкільна освіта. Навчально-методичне видання містить інформацію обов'язкового характеру для виконання різних видів аудиторної та самостійної роботи студентів з освітнього компонента «Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку». Обсяг запропонованих тем практичних, семінарських занять, самостійних робіт студента відповідає змісту робочої програми освітнього компонента.

Теоретичні питання та практичні завдання сприяють формуванню загальних та професійних компетентностей майбутнього фахівця дошкільної освіти через оволодіння основами артпедагогіки, усвідомленню переваг артпедагогіки як інноваційної технології. Зокрема, формуванню таких загальних компетентностей майбутніх фахівців дошкільної освіти, як здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності. Особливу увагу надано добору завдань, спрямованих на формування фахових компетентностей: здатності до творчого пошуку та реалізації нових ідей, до самопрезентації та презентації результатів своєї діяльності, креативно мислити та здатності до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Виконання запропонованих завдань забезпечує оволодіння здобувачами освіти найважливішими категоріями та поняттями артпедагогіки, передбачених кожною темою; розуміння сутності та логіки застосування засобів артпедагогіки в закладі дошкільної освіти; формування уявлення про принципи артпедагогіки та практичне їх застосування під час моделювання фрагментів артпедагогічних ситуацій та артпедагогічних занять; оволодіння вміннями створювати артпедагогічне середовище та організувати артпедагогічну взаємодію з дітьми дошкільного віку, яка сприятиме їхньому творчому самовираженню та формуванню емоційно-ціннісної сфери; формування вміння створювати просторово-предметне середовище закладу дошкільної освіти, яке сприятиме реалізації функцій артпедагогіки; вміння добирати твори мистецтва відповідно до завдань артпедагогічної діяльності; обирати, обґрунтовувати та застосовувати ефективні засоби артпедагогіки під час проектування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти; володіти образотворчими та психотехніками з педагогічною метою; проектувати артпедагогічні заняття та артпедагогічні ситуації.

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять містять перелік тем і питань до семінарських занять, перелік рекомендованої літератури та електронних ресурсів, розподіл балів за виконання завдань семінарського заняття та критерії оцінювання завдань. Окремі семінарські містять теми

доповідей, ситуаційних задач для оцінки компетентностей студентів, активності в дискусії, умінь формулювати і відстоювати свою позицію.

Перелік теоретичних питань та практичних завдань, перелік рекомендованої літератури та електронних ресурсів, розподіл балів, критерії оцінювання теоретичних та практичних завдань містять методичні вказівки для підготовки до практичних занять. Особлива увага приділяється вказівкам щодо виконання практичних завдань, тому часто описується детальний алгоритм виконання завдань, розміщуються приклади виконання завдання (зразок артдослідду, конспекту артзаняття тощо).

Практичні заняття обов'язково містять такі частини:

I. Перевірка готовності студентів до заняття, поглиблене розуміння теоретичних положень теми.

II. Власне практична частина.

III. Підбиття підсумків, оцінювання, самооцінювання.

Перша частина триває в середньому 30 хвилин. Тут можуть бути використані різноманітні форми контролю:

1) Складання структурно-логічних схем із тих чи інших питань, які можуть виконувати 2-3 студенти біля дошки.

2) Усне й письмове опитування теоретичного матеріалу, перевірка вміння ілюструвати ті чи інші поняття артпедагогіки, їх взаємозв'язок.

4) Тестовий контроль знань.

5) Елементи ділових, рольових ігор, які активізують інтерес студентів до занять, сприяють формуванню необхідних умінь і навичок.

6) Опитування-бесіда, яка здійснюється самими студентами. Один студент формулює питання і називає студента, який на нього повинен відповісти, далі йде доповнення, уточнення іншими студентами й тим студентом, що запропонував питання.

На другу частину практичного заняття відводиться приблизно 50 хвилин, протягом яких під керівництвом викладача і з допомогою інструкцій студенти виконують завдання практичного чи дослідницького характеру. Зокрема, створення моделі предметного розвивального артсередовища, добір та робота з репродукціями картини, музичними творами під час артпедагогічного процесу, добір необхідних зображувальних засобів і матеріалів та проведення арттехнік, написання конспектів артпедагогічних ситуацій та артпедагогічних занять, моделювання їх фрагментів, в яких проявляються психолого-педагогічні феномени з теми заняття тощо. Дібрані завдання спрямовані на оволодіння студентами сутністю та логікою застосування засобів артпедагогіки в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Особлива увага надається третій частині практичного заняття – підбиттю підсумків, оцінюванню, самооцінюванню, під час якої застосовуються засоби, що сприяють формуванню навичок рефлексії, здатності усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності.

Однією з форм навчального процесу є самостійна робота, яка регламентується за допомогою методичного забезпечення. Основними складовими методичних вказівок для забезпечення самостійної роботи студентів є тема, конкретні завдання СРС, методичні рекомендації щодо розкриття питань або виконання практичних завдань, розподіл балів за виконання завдань самостійної роботи, критерії оцінювання завдань та перелік літератури та електронних ресурсів.

Невід'ємною частиною самостійної роботи студентів є робочі зошити для самостійної роботи з освітнього компонента «Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку», в яких студенти виконують завдання, наприклад, виписують тлумачення понять теми в термінологічний словник, дають відповіді на запитання за змістом статті, створюють структурно-логічні схеми, каталог спонтанних технік, доповнюють таблицю чи схему, обґрунтовують тезу тощо. Зошит для самостійних робіт ведеться здобувачем освіти обов'язково, оскільки він є засобом перевірки знань, контролю самостійної роботи з освітнього компонента. Відеоролики та електронний варіант фотоматеріалів студенти завантажують в Google Classroom «Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку» за корпоративною адресою.

Задля забезпечення можливості проведення самоконтролю з боку здобувачів освіти передбачено тести, запитання для самоаналізу з відповідних тем. Запитання для самоаналізу розміщено в конспектах лекцій, а тести прикріплюються в Google Classroom «Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку» за корпоративною електронною адресою.

Теми семінарських занять

№ з/п	№ теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Зв'язок артпедагогіки з мистецтвознавством, психологією, педагогікою	2
2	2 / I	Проблематика досліджень артпедагогіки на сучасному етапі	2
3	3 / I	Порівняльний аналіз арттерапії та артпедагогіки	2
4	4 / I	Принципи артпедагогіки	2
Разом			8

Семінарське заняття №1

Змістовий модуль 1. Артпедагогіка на сучасному етапі

Тема 1. Вступ до артпедагогіки

Тема семінарського заняття: Зв'язок артпедагогіки з мистецтвознавством, психологією, педагогікою

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: закріпити знання студентів про суть понять «мистецька педагогіка», «педагогіка мистецтвом», «артпедагогіка», формувати здатність студентів визначати мету і завдання вказаних феноменів та розмежовувати їх, знати й

розуміти основні функції та завдання артпедагогіки, визначати її зв'язок із психологією, педагогікою та мистецтвознавством

Ключові поняття та терміни: мистецька педагогіка, педагогіка мистецтвом, артпедагогіка, функції та завдання артпедагогіки, зв'язок із психологією, педагогікою та мистецтвознавством

Запитання для обговорення на семінарському занятті:

1. Розкрити суть понять «мистецька педагогіка» та «педагогіка мистецтвом». У чому їхня відмінність?

2. З'ясувати, як використовується слово «арт» на сучасному етапі. В які групи слів можна об'єднати відомі слова, до складу яких входить частинка слова «арт». Як вони пов'язані з мистецтвом? Яке місце в групі цих слів має артпедагогіка.

3. Дати визначення артпедагогіки в широкому розумінні. Як науковці трактують це поняття на сучасному етапі?

4. Назвати основні завдання і функції артпедагогіки. Чи прослідковується зв'язок між основними завданнями та функціями артпедагогіки? Як вони пов'язані між собою?

5. Обґрунтувати думку про те, що артпедагогіка має тісні зв'язки з мистецтвознавством, педагогікою, фаховими методиками та психологією.

СРС №1 на тему "Основні поняття артпедагогіки".

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	3
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	2
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом	1

викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.	
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0, 5

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Алексінцева Т. Проблема становлення артпедагогіки як інноваційної технології в країнах Європи та США . Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1(2). С. 35-40 URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9265/1/The%20Problem%20of%20the%20Formation%20of%20Art%20Pedagogics.pdf>
3. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Mystetska_osvita_v_Ukraini.pdf?PHPSESSID=1e5dckk63coq17dss9qu1ie2j1

Допоміжна:

1. Деркач О. О. Виховний потенціал арт-педагогіки: європейські абрисы / Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 рік) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. Вип. 3. 452 с.
2. Арт-педагогіка: Програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності «Початкове навчання» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» / Укладач Деркач О. О., рецензенти Тарасенко Г. С., Вознесенська О. Л. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2011. 25 с.
3. Шульженко О.С. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. «Молодий вчений» № 8 (72) серпень, 2019 р., с. 260-263. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/8/55.pdf>.

Семінарське заняття №2

Змістовий модуль 1. Основні теоретичні підходи до артпедагогіки на сучасному етапі

Тема 2. З історії артпедагогіки

Тема семінарського заняття: Проблематика досліджень артпедагогіки на сучасному етапі

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: окреслити коло основних напрямів та визначити проблематику досліджень артпедагогіки на сучасному етапі

Ключові поняття та терміни: арттерапія, педагогічний напрям арттерапії, виникнення артпедагогіки, становлення артпедагогіки, основні теоретичні підходи (корекційний підхід, художньо-дидактичний, вузько-прагматичний, інтегративний).

Запитання для обговорення:

1. Із чим пов'язують виникнення артпедагогіки? У зв'язку з чим поняття «артпедагогіка» набуло поширення в науковому обігу?
2. Назвати країни, в яких поширений педагогічний напрям арттерапії. Які завдання виконує арттерапія в освіті? Як поширення цього напрямку пов'язано з артпедагогікою?
3. Назвіть ключові підходи щодо тлумачення поняття «артпедагогіка» в сучасній педагогіці. Коротко охарактеризуйте їх.
4. Проблематика досліджень артпедагогіки в Україні на сучасному етапі (Т.Алексінцеву, О. Деркач, О. Кондрицьку, О. Отич, Р.Павлюка, Т. Прикотенко, С. Хлєбїк та ін). Описати коло проблем артпедагогіки, які досліджуються науковцями на цьому етапі. Які рівні освіти вони охоплюють? Де набули найбільш широкого застосування?

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал..	3
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня	2

аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.	1
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0, 5

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Алексінцева Т. Проблема становлення арт-педагогіки як інноваційної технології в країнах Європи та США . Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1(2). С. 35-40 URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9265/1/The%20Problem%20of%20the%20Formation%20of%20Art%20Pedagogics.pdf>
3. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Mystetska_osvita_v_Ukraini.pdf?PHPSESSID=1e5dckk63coq17dss9qu1ie2jl

Допоміжна:

1. Деркач О. О. Виховний потенціал арт-педагогіки: європейські абрис. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв* (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 рік) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. Вип. 3. 452 с.
2. Деркач О.О. Реалізація виховного потенціалу арт-педагогіки в умовах навчально-виховного процесу початкової школи. Вид-во НПУ ім. МП Драгоманова, 2009. С. 155-159. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5835/Derkach.pdf?sequence=1>.
3. Деркач О. О. Виховний потенціал арт-педагогіки як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. *Простір арт-терапії: Мистецтво життя*. Матеріали

XII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 27-28 лютого 2015 р.) / За наук. ред. А. П. Чуприкова, Л. А. Найдьоновой, О. А. Бреусенко-Кузнецова, О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. Київ : Золоті ворота, 2015. С.18-25

4. Арт-педагогіка: Програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності «Початкове навчання» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» / Укладач Деркач О. О., рецензенти Тарасенко Г. С., Вознесенська О. Л. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2011. 25 с.

5. Шулженко О.С. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. «Молодий вчений» № 8 (72) серпень, 2019. с. 260-263. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/8/55.pdf>.

6. Чемоніна Л. Арт-педагогічні технології як засіб формування мовно-літературної компетентності учнів початкової школи. *Наукові записки БДПУ. Серія Педагогічні науки*. Випуск 3. Бердянськ : БДПУ. 2018. С. 105-116. URL : <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/13-1.pdf>.

Семінарське заняття №3

Змістовий модуль 1. Артпедагогіки на сучасному етапі

Тема 2. Артпедагогіка та арттерапія: розмежування понять

Тема семінарського заняття: Порівняльний аналіз арттерапії та артпедагогіки

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: ознайомити студентів з основними аспектами арттерапії: з'ясувати суть поняття, основні функції та завдання, виявити суть поняття «арттерапевтичний простір», визначити основні ознаки арттерапевтичних технологій та особливості арттерапії.

Ключові поняття та терміни: арттерапія; катарсична, регулятивна, комунікативно-рефлексивна функції арттерапії; терапевтична функція, бібліотерапія, музична терапія, танцювальна терапія, імаготерапія, ландшафтна терапія, легендотерапія, ініціаційна арттерапія, інтегровані (мультимодальні) напрямки арттерапії, загальні ознаки арттерапевтичних технологій, особливості арттерапії.

Запитання для обговорення:

1. Дати визначення арттерапії як особливої форми психотерапії за допомогою мистецтва. Які з визначень закріплюються за такими сферами застосування як педагогіка й соціальна робота? Указати авторів.

2. Розкрити функції та завдання арттерапії.

3. Назвати відомі види арттерапії.

4. Які дві складові містить поняття «простір арттерапевтичного процесу»?

5. Розкрити особливості арттерапії. За якими загальними ознаками визначають арттерапевтичні технології?

6. Порівняти артпедагогіку та арттерапію за наступними ознаками: функції та завдання, основні поняття, особливості підготовки артпедагога та арттерапевта.

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	3
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	2
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.	1
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,5

Рекомендована література:

Основна:

1. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч. посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Марія Іванівна Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.
2. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%>

82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf

4. Хіля А. В. Арт-терапія у системі засобів виховання ціннісного ставлення до життя у дітей та молоді з функціональними обмеженнями: Методичні матеріали. Частина перша / А.В. Хіля. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 252 с.

Допоміжна:

1. Вознесенська О.Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. *Львівсько-Ряшівські наукові зошити : Культура – Мистецтво – Освіта – Терапія в міждисциплінарній перспективі*. Вип. 2.2014. Wydawnictwo uniwersytetu rzeszowskiego. P. 93-103.

2. Головатюк І. Г. Арт-терапія у зарубіжній науковій традиції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2017.№ 2. С. 63-66. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_15.

3. Сорока О. В. Арт-терапія: до питання термінології . *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. 2015. №. 18. С. 299-306. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2015_18_71

4. Сорока О. Образотворче мистецтво й арт-терапія: порівняльний аналіз. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2012. № 4. С. 144-155. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2012_4_15.

Практичне заняття №4

Змістовий модуль 1. АРТПЕДАГОГІКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Тема 4. Концептуальні основи артпедагогіки

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: уточнити уявлення студентів про теоретичні засади артпедагогіки, як інноваційної особистісно-зорієнтованої технології навчання та виховання, детально розглянути принципи арт-педагогіки, як вони реалізуються на практиці.

Ключові поняття та терміни: мистецтво, функції мистецтва: специфічні функції (естетична, гедоністична й компенсаторна, етична функції) неспецифічні функції (суспільно-перетворювальна, пізнавально-евристична, художньо-концептуальна, прогноуюча, комунікативна, інформаційна, виховна); світоглядна функція мистецтва, катарсична функція; рівні впливу мистецтва на особистість; гуманізація, креативність, рефлексивність, інтегративність як основні ідеї артпедагогіки; принципи артпедагогіки.

Питання, які виносяться на обговорення:

1. Дайте визначення мистецтва та перерахуйте його функції.
2. Назвіть рівні впливу мистецтва на особистість.
3. Розкрийте основні концептуальні ідеї арт-педагогіки.
4. Поясніть принципи арт-педагогіки.

Практичні завдання :

1. Визначте, який принцип артпедагогіки порушено в описаній ситуації:

Студент під час інтерпретації картини розповів про почуття, які вона у нього викликала. Проте, ці почуття не співпадали з тими, які хотів передати художник, тому педагог сказав, що розуміння картини не правильне і пояснив ідею художника.

2. Визначте, які принципи артпедагогіки дотримано артпедагогом в описаній ситуації:

Під час спонтанного малювання на тему «Мій настрій» дитина сказала , що це її хороший настрій, бо вона була в селі і бачила там маленьких кошенят, котиків, так захопилася розповіддю, що почала розповідати про всіх тварин, які є в селі і про друзів, а потім про те, як вона туди їхала. Проте, педагог тактовно задавав запитання, які її повертали до малюнка і запитував про емоції (наприклад, що найбільшу радість у неї викликало? Що їй найбільше подобалося малювати?).

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	3
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	2
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних	1

завданнях припущені несуттєві помилки.	
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.	0, 5

Рекомендована література:

Основна:

1. Вознесенська О. Л. Мир. Мистецтво. Київ : Human Rights Foundation, 2019. – 34 с. URL : <file:///C:/Users/38067/Downloads/59052401.pdf>.
2. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Mystetska_osvita_v_Ukraini.pdf?PHPSESSID=1e5dckk63coq17dss9qu1ie2j1

Допоміжна:

1. Дудар М.. Синестезія й естетичний досвід людини у контексті художньо-творчої та художньо-рецептивної діяльності: релаксаційний, компенсаторний, терапевтичний моменти *Вісник Житомирського державного університету. Випуск 2 (80). Філософські науки*, 2015, с.3-8. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/17821/1/3.pdf>
2. Сорока О. Образотворче мистецтво й арт-терапія: порівняльний аналіз. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2012. № 4. С. 144-155. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2012_4_15.
3. Хіля А.В. Арт-терапія у системі засобів виховання ціннісного ставлення до життя у дітей та молоді з функціональними обмеженнями: Методичні матеріали. Частина перша. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 252 с. URL : <file:///C:/Users/38067/Downloads/62749171.pdf>.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1-4 / I	Здача змістового модуля I. Усне опитування (теми 1– 4)	2
2	6/ II	Створення моделі предметного розвивального середовища в закладі дошкільної освіти для здійснення артпедагогічної діяльності	2
3	6/ II	Методи й засоби артпедагогіки	2
4	8/ II	Використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності закладу дошкільної освіти	2

5	9 / П	Порівняльний аналіз мистецького досвіду дітей, спрямованого на результат і на процес	2
6	9 / П	Педагогічні умови розвитку творчого самовираження дітей дошкільного віку в різних видах художньої діяльності	2
7	10 / П	Виявлення індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку під час вибору дітьми зображувальних засобів та виконання образотворчих технік	2
8	11 / П	Піскотерапія в роботі з дітьми	2
9	11 / П	Арттерапевтичні техніки мультимодального характеру в роботі з дітьми дошкільного віку	2
10	12 / П	Артпедагогічна ситуація: поняття та місце в артпедагогічному процесі.	2
11	12 / П	Артпедагогічне заняття: поняття та етапи проєктування	2
12	5-12 / П	Задача змістового модуля II. Усне опитування (теми 5– 13)	2
Разом			24

Практичне заняття №1

Змістовий модуль 1. АРТПЕДАГОГІКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: виявити рівень сформованості у студентів уявлень про суть понять «мистецька педагогіка», «педагогіка мистецтвом», «артпедагогіка», «арттерапія», здатність розмежовувати дані поняття, визначати основні функції, завдання та основні поняття артпедагогіки, розуміння історичних аспектів розвитку артпедагогіки, її концептуальну основу.

Ключові поняття та терміни: мистецька педагогіка, педагогіка мистецтвом, артпедагогіка, артпедагогічна діяльність, артпедагогічний процес, артпедагогічне середовище, артпедагогічний супровід, зміст артпедагогічного процесу, засоби артпедагогіки, принципи артпедагогіки, організаційні форми залучення артпедагогіки до освітнього процесу, супровід, артпедагогічний супровід, супровід-співробітництво, супровід-ініціювання, супровід-попередження.

Перелік запитань для модульної контрольної роботи:

1. Розмежування понять «мистецька педагогіка» та «педагогіка мистецтвом».
2. Суть поняття артпедагогіка.
3. Основні функції та завдання артпедагогіки.
4. Зв'язок артпедагогіки з мистецтвознавством, психологією, педагогікою.
5. *Основні поняття артпедагогіки.*
6. Виникнення артпедагогіки.
7. Становлення артпедагогіки.
8. Основні теоретичні підходи до розуміння артпедагогіки.
9. Арттерапія: суть поняття, функції та завдання.
10. Види арттерапії.
11. Поняття про «простір арттерапевтичного процесу».

12. Загальні ознаки арттерапевтичних технологій. Особливості арттерапії.
13. Вимоги до підготовки арттерапевтів.
14. Культурологічні засади артпедагогіки як технології ціннісного виховання особистості.
15. Концептуальні ідеї артпедагогіки як інноваційної особистісно зорієнтованої технології.
16. Принципи артпедагогіки.
17. Значення артпедагогіки в гуманізації сучасної освіти.

Практичні завдання :

3. Указати, який принцип артпедагогіки порушено в описаній ситуації:

Студент під час інтерпретації картини розповів про почуття, які вона в нього викликала. Проте ці почуття не збігалися з тими, які хотів передати художник, тому педагог сказав, що розуміння картини неправильне, і пояснив ідею художника.

4. Указати, які принципи артпедагогіки дотримано артпедагогом в описаній ситуації:

Під час спонтанного малювання на тему «Мій настрій» дитина сказала, що це її хороший настрій, бо вона була в селі і бачила там маленьких кошенят, котиків, так захопилася розповіддю, що почала розповідати про всіх тварин, які є в селі і про друзів, а потім про те, як вона туди їхала. Проте педагог тактовно ставив запитання, які її повертали до малюнка, і пропонував розказати про свій малюнок: що найбільше подобалося малювати? Чи гладила вона котиків? Як ти це робила? Яка спинка котика були на дотик? Як поводив себе котик? Чи подобалося йому, коли ти гладила його? Чому ти так думаєш? Покажи, як робив котик, коли ти його гладила. Чи грала ти в ігри з котиком? Які ігри ти грала? Що тобі подобалося під час гри найбільше? Що тобі принесло найбільшу радість – гладити котика чи гратися з ним?

Розподіл балів

Форма роботи	Усне опитування	Практичне завдання	Тестування
Усього 8 балів	2	2	4

Критерії оцінювання знань, компетентностей здобувачів освіти під час усного опитування

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	2,0

Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	1, 5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	1, 0
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0, 5

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч.посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Марія Іванівна Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.
3. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
4. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
5. Хіля А. В. Арт-терапія у системі засобів виховання ціннісного ставлення до життя у дітей та молоді з функціональними обмеженнями: Методичні матеріали. Частина перша / А.В. Хіля. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 252 с.

Допоміжна:

1. Вознесенська О.Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. *Львівсько-Ряшівські наукові зошити : Культура – Мистецтво – Освіта –*

Терапія в міждисциплінарній перспективі. Вип. 2.2014. Wydawnictwo uniwersytetu rzeszowskiego. P. 93-103.

2. Алексінцева Т. Проблема становлення арт-педагогіки як інноваційної технології в країнах Європи та США . Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1(2). С. 35-40 URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9265/1/The%20Problem%20of%20the%20Formation%20of%20Art%20Pedagogy.pdf>

3. Деркач О. О. Виховний потенціал арт-педагогіки: європейські абрис. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв* (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 рік) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. Вип. 3. 452 с.

4. Деркач. Концептуальні засади арт-педагогіки та її місце у сучасному освітньому просторі України та світу. *Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну*: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. (м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.) Київ : Золоті ворота, 2018. С. 26-32. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/729933/3/Art%20Therapy%20Space-15%20Proceedings%20%282018%29.pdf>.

5. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2012 № 4. С. 59-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_14.

6. Сорока О. Зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Випуск 36. С. 167-169.

7. Шульженко О.С. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. *Молодий вчений* № 8 (72) серпень, 2019 р., с. 260-263. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/8/55.pdf>.

8. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2012 № 4. С. 59-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_14.

9. Сорока О. Зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Випуск 36. С. 167-169.

10. Шульженко О.С. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. *Молодий вчений* № 8 (72) серпень, 2019 р., с. 260-263. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/8/55.pdf>.

11. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2012 № 4. С. 59-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_14.

Практичне заняття №2

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 6. Артпедагогічне середовище закладу дошкільної освіти як засіб артпедагогіки в роботі з дітьми дошкільного віку

Тема практичного заняття: Створення моделі предметного розвивального середовища в закладі дошкільної освіти для здійснення артпедагогічної діяльності

Кількість навчальних годин: 2 години

Ключові поняття теми: середовище, артпедагогічне середовище, предметне розвивальне середовище; дидактичне приладдя (матеріали, прилади, інвентар та пристосування, обладнання, екранні засоби) для зображувальної діяльності дітей дошкільного віку; обладнання, костюми та елементи костюмів, атрибути,

театральні іграшки, екранно-звукові записи для театральної діяльності дітей дошкільного віку; дитячі музичні імітаційні інструменти.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Ознайомитися із запропонованими джерелами, визначити принципи проектування розвивального середовища в ЗДО, виписати види осередків у групових приміщеннях закладу дошкільної освіти. Визначити, які з указаних осередків доцільно облаштувати в групі, якщо ви працюєте за інноваційною технологією "артпедагогіка" в роботі з дітьми дошкільного віку (для старшої групи).

2. Ознайомитися з Методичними рекомендаціями до Базового компоненту дошкільної освіти і з'ясувати, з якою метою доцільно організувати в ЗДО куточок приналежності, екран настрою, куточок усамітнення. Знайти на сайтах ЗДО приклади оформлення вказаних куточків і прикріпити в клас посилання на них для представлення на практичному занятті.

3. Переглянути лекцію № 6 на тему «Артпедагогічне середовище як засіб артпедагогіки» і визначити основні умови створення розвивального предметного середовища в закладах дошкільної освіти, як працюють за Реджіо-педагогікою, схеми найбільш вдалих на вашу думку ідей облаштування предметного розвивального середовища.

II. Практичні завдання:

1. Опрацювати «Примірний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти», затверджений наказом МОН від 19.12.2017 № 1633 та ознайомитися з обладнанням для зображувальної, музичної та театральної діяльності дітей дошкільного віку. Дібрати фото, розробити схеми, малюнки, плани необхідного наповнення осередків у закладі дошкільної освіти (дидактичне приладдя (матеріали, прилади, інвентар та пристосування, обладнання, екранні засоби) для зображувальної діяльності дітей дошкільного віку; обладнання, костюми та елементи костюмів, атрибути, театральні іграшки, екранно-звукові записи для театральної діяльності дітей дошкільного віку; дитячі музичні імітаційні інструменти для музичної діяльності).

2. Знайти на сайтах ЗДО приклади оформлення вказаних куточків і прикріпити в класрум посилання на них для представлення на практичному занятті (до завдання 2).

3. Створити модель оригінального, індивідуального образу розвивального предметного середовища в закладі дошкільної освіти для здійснення освітньої діяльності артпедагога.

Розподіл балів:

Завдання	Теоретичне питання 1-2	Виконання практичних завдань 1-2	Виконання практичного завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	1	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час відповіді на питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	1
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0,75
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,5
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,25

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Базова:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. Лист МОН від 16 березня 0221 року. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>.

3. Примірний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти, наказ МОН від 19.12.2017 № 1633. URL: <https://classroom.google.com/u/0/w/NTQ1OTM2NzMzMjUx/t/all?hl=ru>.

4. Як створити інноваційне предметне розвивальне середовище. *Педрода. Портал освітян України. 2022*, URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2842-yak-stvoriti-nnovatsyne-rozvivalne-predmetne-seredovishche>

Допоміжна:

1. Вітаю, театре! Парціальна програма (для дітей старшого дошкільного віку). Макаренко Н. В. https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369.

2. Про перелік навчальної літератури та навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти в 2022-23 навчальному році. Лим МОН від 14 вересня 2022 року. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369.

3. Цюма Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. – К. : Український фонд «благополуччя дітей», 2018. 56 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidialingu/21kbos.pdf>

Практичне заняття № 3

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 6. Артпедагогічне середовище закладу дошкільної освіти як засіб артпедагогіки в роботі з дітьми дошкільного віку

Тема практичного заняття : Методи і прийоми артпедагогіки

Кількість навчальних годин: 2 год

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Методи артпедагогіки
2. Прийоми артпедагогіки

II. Практичні завдання:

1. Переглянути відео «Вітаю, театре! Презентація парціальної програми (для дітей старшого дошкільного віку)». Визначити, які методи артпедагогіки рекомендує застосовувати автор програми і вказати, до якої групи методів вони належать.

2. Підготувати необхідний матеріал для моделювання проведення одного з запропонованих методів на практичному занятті (на вибір студента).

Розподіл балів:

Завдання	Завдання 1-2	Виконання практичного завдання 1	Виконання практичного завдання 2	Активність на занятті
Кількість балів	1	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	1
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0, 75
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,5
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0, 25

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75

У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Базова:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Вітаю, театре! Парціальна програма (для дітей старшого дошкільного віку). Макаренко Н. В. https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369.
3. Қасен Г.А., Айтбаева А.Б. Арт-педагогіка та арт-терапія в інклюзивній освіті. Алматы: Қазақ университеті, 2019. 184 с.

Електронні ресурси:

1. Вітаю, театре! Презентація парціальної програми (для дітей старшого дошкільного віку). Макаренко Н. В. <https://youtu.be/-OZGqM5M0ek>

Практичне заняття №4

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 8. Сприймання творів мистецтва та художній образ як засоби артпедагогіки у роботі з дітьми дошкільного віку

Тема практичного заняття: Використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності закладу дошкільної освіти

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: здійснити аналіз комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років» щодо реалізації завдань артпедагогіки в контексті використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності; ознайомити студентів із психологічними особливостями сприймання творів мистецтва дітьми дошкільного віку та специфічними особливостями сприймання скульптури, графічного зображення та декоративно-прикладного мистецтва дітьми дошкільного віку.

Ключові поняття та терміни: сприймання творів мистецтва, художній образ, засоби мистецтва, структура художнього образу, сприймання скульптури, графічного зображення та декоративно-прикладного мистецтва дітьми дошкільного віку.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Повторити матеріал лекції на тему «Використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності в умовах закладу дошкільної освіти».

2. Виконати завдання СРС №4 "Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям".

II. Практичні завдання:

1. Організувати вільне творче середовище та підготувати творчі провокації: у центрі простору розмістити стіл із великою кількістю різноманітних матеріалів (стрічки, нитки, намистини, кольоровий картон, вирізки з журналів тощо) і на інтерактивній дошці показати слайд-шоу з демонстрацією репродукцій відомих творів мистецтва, дібраних студентами під час підготовки до СРС.

Завдання для здобувачів освіти (робота в підгрупах): серед картин, представлених на слайдах, обрати одну з репродукцій, з якою вам хотілося б попрацювати сьогодні на занятті. Створити таке ж зображення, використовуючи нетрадиційні техніки та матеріали.

Представлення робіт. З якою картиною ви сьогодні працювали? Чому саме її обрали для роботи? Розкажіть про свою роботу. Які фрагменти картини ви хотіли зобразити? Чому? Які зображувальні засоби та матеріали використали? Якою технікою скористалися? Чому саме цю техніку обрали?

Рефлексія: Чи легко було працювати? Які емоції, думки були під час роботи та після неї? Чи вдалося реалізувати задумане? Чи злагоджено ви працювали? Хто був ініціатором у вашій підгрупі? Кому довелося погодитися на роль виконавця? Як ви почували себе в такій ролі?

Чи викликано інтерес до запропонованої форми роботи? Чи ефективно був організований простір та дібрано завдання для розкриття творчого потенціалу? Чи вбачаєте доцільним організувати такі форми роботи з дітьми? З батьками? З якою метою?

2. Продумати тему для етюд (пантоміми) до створеної вами роботи. З якою метою можна використати цей етюд? Сформулювати мету відповідно до вимог програми. Розіграти етюд та змоделювати бесіду за його змістом відповідно до принципів артпедагогіки.

3. Представити художню картину, яку ви використаєте в артпедагогічному процесі з метою формування інтересу та потреби в дітей старшого дошкільного віку у фізичному вдосконаленні та мотивації до активної рухової діяльності (освітній напрям «Особистість дитини»). Обґрунтувати доцільність використання (сформулювати мету, яка відповідає вимогам програми) та відповідність до вимог, які висуваються до картин у роботі з дітьми дошкільного віку. Змоделювати бесіду з дітьми під час розглядання дітьми цієї картини. Чи дотримано принципів артпедагогіки? Які артметоди та прийоми артпедагогіки ви використали?

Примітка* Мету формулюємо відповідно до комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років».

Розподіл балів:

Завдання	Завдання 1-2	Виконання практичних завдань 1, 2	Виконання практичного завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	1	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	1
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0,75
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,5
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,25

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Базова:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2014. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf>.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С.4-8. URL : https://lib.iitta.gov.ua/6727/1/1%D0%B0_Copy.pdf.
3. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/etc/epages>
4. Огляд номерів журналу «Дошкільне виховання». Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів та батьків. Київ : ТОВ «Ноосвіт» . URL: <https://jmil.com.ua/dv>

Практичне заняття №5

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 9. Спонтанна та планована художня діяльність як засоби артпедагогіки. Продукти творчої діяльності дітей дошкільного віку як засоби артпедагогіки

Тема практичного заняття: Порівняльний аналіз мистецького досвіду дітей, спрямованого на результат і на процес

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: практично виявити особливості спонтанної та керованої художньої діяльності дітей дошкільного віку – їх ознаками, значенням для дитини та роллю дорослих в їх організації; практично вправлятися в проведенні технік спонтанного малювання Action-art (автор Мері Енн Ф. Коль).

Ключові поняття та терміни: спонтанна та керована художня діяльність, самостійна художня діяльність дітей, техніки спонтанного малювання.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання

1. Спонтанна та керована художня діяльність дітей дошкільного віку: ознаки, значення для дитини та роль дорослих в їх організації.
2. Техніки спонтанного малювання в роботі з дітьми дошкільного віку.

II. Практичні завдання

1. Дібрати й прикріпити відео однієї зі спонтанних технік малювання (для дітей дошкільного віку).

2. Підготувати й провести одну з технік спонтанного малювання та зафіксувати на відео процес виконання техніки. Продукти творчості принести на практичне заняття та продемонструвати в групі.

Примітка* Представлені методики мають відповідати різним категоріям рухів:

1. Щипання, стискання, постукування.
2. Котиться, обертається. Гойдається.
3. Видування, вибух. Розгладжування.
4. Іграшки, інструменти. Посуд.
5. Вгору, вниз. Навколо.

Розподіл балів

Завдання		Завдання 1-2	Виконання практичних завдань 1, 2	Виконання практичного завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів		1	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	1
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0, 75
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,5
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0, 25

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Половіна О. Дитина в світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Дошкільне виховання. 2021. С. 3-8. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>.
3. Сараєва І. Художньо-творча діяльність у роботі з дітьми дошкільного віку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (1), 56–63. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.1.7>
4. Action-art. Мистецтво – це процес, а не продукт: Мері Енн Ф. Коль, 2009. URL: <https://ru.scribd.com/read/375416865/Preschool-Art-Painting-It-s-the-Process-Not-the-Product>.

Хід практичного заняття:

I. Актуалізація опорних знань:

1. Назвати ознаки спонтанної та керованої художньої діяльності дітей дошкільного віку. Визначити їх переваги.
2. Дати визначення самостійної художньої діяльності дітей. Самостійна художня діяльність дітей належить до спонтанної чи керованої художньої діяльності? Обґрунтувати відповідь.
3. Указати завдання освітньої програми «Дитина» щодо розвитку самостійної художньої діяльності дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку. З якого віку вихователь може планувати завдання щодо розвитку спонтанної художньої діяльності дітей?
4. Указати характерні ознаки мистецького досвіду, орієнтованого на процес.

5. Указати переваги системи арттехнік (Action-art) Мері Енн Ф. Коль. Система арттехнік, запропонована Мері Енн Ф. Коль, зорієнтована на процес чи на результат? Обґрунтувати свою відповідь. Назвати категорії рухів дітей, які виконують діти під час спонтанного малювання, відповідно до системи арттехнік (Action-art) Мері Енн Ф. Коль.

II. Практичні завдання:

1. Протягом практичного заняття заповнити таблицю 1 "Ознаки мистецького досвіду, орієнтованого на процес і результат" та сформулювати короткий висновок щодо істотних ознак мистецького досвіду, орієнтованого на процес і результат.

Таблиця 1

Ознаки мистецького досвіду, орієнтованого на процес і результат

Ознака	Мистецький досвід, орієнтований на процес	Мистецький досвід, орієнтований на процес

2. Представити дібране відео однієї зі спонтанних технік малювання (для дітей дошкільного віку) та продемонструвати результати проведення однієї з технік спонтанного малювання.

3. Заповнити таблицю 2 "Спонтанні техніки малювання для дітей дошкільного віку за системою арт-технік (Action-art) Мері Енн Ф. Коль"

Таблиця 2

Спонтанні техніки малювання для дітей дошкільного віку за системою арт-технік (Action-art) Мері Енн Ф. Коль

№ зп	Категорія рухів	Категорія рухів	Матеріал та обладнання	Короткий опис техніки
1	Щипання, стискання, постукування.			
2	Котиться, обертається. Гойдається.			
3	Видування, вибух. Розгладжування.			
4	Іграшки, Інструменти. Посуд.			
5	Вгору, вниз. Навколо.			

III. Підсумок та оцінювання.

1. Назвати ознаки мистецького досвіду, орієнтованого на процес і результат.
2. Назвати спонтанні техніки малювання для дітей дошкільного віку за системою арттехнік (Action-art) Мері Енн Ф. Коль.

Практичне заняття №6

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 9. Спонтанна та планована художня діяльність як засоби артпедагогіки.

Продукти творчої діяльності дітей дошкільного віку як засоби артпедагогіки

Тема практичного заняття: Педагогічні умови розвитку творчого самовираження дітей дошкільного віку в різних видах художньої діяльності

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: теоретично дослідити роль взаємодії дорослого з дитиною для гармонійного розвитку її особистості; розвивати креативність здобувачів освіти під час моделювання спільних творчих занять із дітьми, формувати навички надання зворотного зв'язку дитині під час спільної творчої взаємодії відповідно до принципів артпедагогіки. Виявити умови організації спільних занять творчістю в сім'ї.

Ключові поняття та терміни: базові життєві потреби дитини (потреба в задоволенні, потреба у підтримці та безпеці, потреба в креативному досягненні), умови гармонійної взаємодії з дитиною (безумовне прийняття, критерії гармонійної батьківсько-дитячої взаємодії)

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання

1. Значення взаємодії дорослого з дитиною для гармонійного розвитку її особистості.
2. Розвиток креативності дорослого як умова розвитку творчого самовираження дітей під час їхньої спільної діяльності.
3. Зворотний зв'язок з дитиною щодо мистецького досвіду, орієнтованого на процес і результат.
4. Умови організації спільних занять творчістю в сім'ї.

II. Практичні завдання

1. Ознайомитися з метою та умовами організації «сердитих занять» із дітьми за Вайолет Оклендер (ст. 14-15 посібника «Творча взаємодія з дитиною»). Підготуватися до моделювання діалогу дитини з дорослим на одному з таких занять.

Для планування діалогу під час «сердитого заняття» дотримуватися таких вимог:

- обговорити правила на «сердитому занятті»;
- домовитися про тривалість заняття;
- використовувати для обліку часу пісочний годинник, таймер або ін.;
- дитина може говорити про все, що її цього дня засмутило або розсердило;

- з боку батьків не повинно бути ніяких роз'яснень, уточнень або коментарів;
- подбати, щоб увагу батьків не відволікали від гри ніякі подразники;
- забезпечити ініціативу щодо діяльності з боку дитини.

Продумати запитання до дитини для зворотного зв'язку щодо її художньо-творчої діяльності. Під час формулювання запитань дотримуватися принципів артпедагогіки.

2. Розіграти зі студентами короткий театралізований етюд на тему «Зайчик-боягуз». Запропонувати розповісти історію про зайчика, а потім розіграти її.

Теми:

- Як зайчик-боягуз пересувається по лісу – стрибнув і притиснувся до землі;
- Як зайчик витягує шию й оглядається навкруги, дивиться, чи немає нічого страшного.
- Як поводить себе зайчик тоді, як лягає в нірку спати.
- Як він тікає від вовка.
- Як він ховається від сови.
- Хто його захищає. Як себе поводить зайчик, коли бачить, що в нього є захисник.

Дібрати музичні твори для відображення цього етюду. Представити їх у групі. Запропонувати теми для імпровізації під обрану музику. Яка різниця між виконанням першої та другої вправи? Яка роль музики?

3. Які форми роботи з художньо-творчої діяльності доцільно на вашу думку запропонувати дітям після розіграних етюдів. З якою метою ви використовуєте ці завдання? Як ви будете здійснювати зворотній зв'язок щодо художньо-творчої діяльності дітей? Які запитання доцільно поставити під час обговорення?

Розподіл балів

Завдання	Завдання 1-2	Виконання практичних завдань 1, 2	Виконання практичного завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	1	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	1

Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0,75
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,5
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,25

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Вознесенська О. Л., Сидоркіна М. Ю. Творча взаємодія з дитиною: Методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2009. 66 с. URL : <http://mediaosvita.org.ua/book/tvorcha-vzayemodiya-z-dytynoyu-metodychni/>

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

3. Action-art. Мистецтво – це процес, а не продукт: Мері Енн Ф. Коль, 2009.

URL:

<https://ru.scribd.com/read/375416865/Preschool-Art-Painting-It-s-the-Process-Not-the-Product>.

Практичне заняття №7

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 10. Образотворчі техніки та зображувальні приладдя як засоби артпедагогіки

Тема практичного заняття: Виявлення індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку під час вибору дітьми зображувальних засобів та виконання образотворчих технік

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: Уточнити уявлення студентів про нетрадиційні техніки малювання: поняття, етапи застосування в роботі з дітьми дошкільного віку, практично продемонструвати виконання нетрадиційних технік малювання та представити студентам результати дослідження на тему «Нетрадиційна техніка малювання (техніка малювання обирається студентом).

Ключові поняття та терміни: нетрадиційні техніки малювання, індивідуально-типологічні особливості дітей дошкільного віку.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Нетрадиційні техніки малювання: поняття, етапи застосування в роботі з дітьми дошкільного віку.
2. Зображувальні засоби та матеріали, які використовуються в роботі з дітьми: класифікація та коротка характеристика.

II. Практичне завдання

1. Переглянути електронні додатки до журналу «Джміль» та обрати одну з нетрадиційних технік малювання, рекомендованих для роботи з дітьми дошкільного віку. Опрацювати різноманітні джерела та детально дослідити обрану техніку за планом:

1. Назва техніки.
2. Матеріал та обладнання.
3. Вік дітей, з якого рекомендовано застосовувати вказану техніку.
4. Хід проведення.
5. Опис модифікованих варіантів техніки (якщо такі наявні).
6. Вплив названої техніки на особистість дитини.

Результати дослідження представити у вигляді презентації.

2. Підготуватися до проведення обраної техніки нетрадиційного малювання з підгрупою (2-3 студенти).

3. Підготувати на практичне заняття воскові олівці, зв'язані в один пучок еластичною мотузкою, графічний олівець, аркуші паперу формату А4, акварельні фарби, пензлик, паперовий стаканчик.

Розподіл балів

Завдання	Теоретичні питання 1, 2	Презентація нетрадиційної техніки малювання	Моделювання організації художньо-творчої діяльності дітей з використанням нетрадиційної техніки	Експериментальне дослідження з метою виявлення індивідуальних особливостей під час виконання техніки «Малювання комплектом воскових олівців, зв'язаних в один пучок»	Активність на занятті
Кількість балів	0, 5	0, 5	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	0, 5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0, 4
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,2
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,1

Критерії оцінювання презентації нетрадиційної техніки малювання

Критерії оцінювання	Кількість балів
---------------------	-----------------

Відповідність темі	0,1
Ясність і логіка, структурованість сформованих слайдів	0,1
Повнота викладу змісту заявленої теми	0,1
Стильова єдність презентаційного матеріалу	0,1
Використання оптимальних технологій в оформленні слайдів	0,1

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час проведення експериментального дослідження з метою виявлення індивідуальних особливостей особистості

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Кількість балів
Активність під час проведення арттехніки	Виконання всіх етапів арттехніки	0,2
	Наявність артпродукту	0, 2
Участь в обговоренні результатів	Участь у рефлексивному аналізі	0, 2
	Коректність висновків	0, 2
	Структура, послідовність та логічність, обґрунтованість висновків, грамотність тощо	0, 2

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Вознесенська О. Л., Сидоркіна М. Ю. Творча взаємодія з дитиною: Методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2009. 66 с. URL : <http://mediaosvita.org.ua/book/tvorcha-vzayemodiya-z-dytynoyu-metodychni/>

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/rubrics/hudstudio>

3. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

4. Дитячий психолог. Перший український сайт для батьків та дитячих психологів. URL:

<https://dytpsyholog.com/2015/05/01/%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F/>

ХІД ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

I. Актуалізація опорних знань:

1. Назвати відомі класифікації зображувальних засобів та матеріалів, які використовуються в роботі з дітьми. Коротко їх охарактеризувати.

2. Розкрити суть поняття «нетрадиційні техніки малювання». Назвати етапи застосування нетрадиційних технік малювання в роботі з дітьми дошкільного віку.

3. Продемонструвати обрану нетрадиційну техніку малювання у формі презентації за алгоритмом:

- Назва техніки.
- Матеріал та обладнання.
- Вік дітей, з якого рекомендовано застосовувати вказану техніку.
- Хід проведення.
- Опис модифікованих варіантів техніки (якщо такі наявні).
- Вплив названої техніки на особистість дитини.

II. Практичні завдання

1. Експериментальне дослідження з метою виявлення індивідуальних особливостей особистості під час виконання техніки «Малювання комплектом воскових олівців, зв'язаних в один пучок».

Гіпотеза: під час вибору дітьми зображувальних засобів та виконання образотворчих технік можна виявити їхні індивідуальні особливості.

Експеримент 1. Пропоную підготувати аркуш паперу А4 і воскові олівці, зв'язані у пучок гумою. Завдання: намалювати квітку.

Після того, як студенти виконають завдання, визначити, яким з указаних нижче способів малювання скористалися студенти:

- намагалися витягти зі зв'язки олівців один олівець і впорядкувати намальований ними малюнок;
- активно включилися в роботу, намагаючись поправляти олівці в пучку для того, щоб проявився необхідний колір;
- студенти проявили себе досить пасивно, довго спостерігаючи за іншими;
- студенти дозволили собі скористатися олівцями інших дітей і малювали двома руками.
- інший варіант.

Визначити, який з указаних способів виконання завдання виявляє високий рівень інертності? ініціативних студентів? До якої з груп належите ви? Який висновок щодо діагностичних можливостей застосування нетрадиційної техніки можна зробити?

Експеримент 2. Придумати обгортку цукерки.

1. Графітним олівцем на аркуші паперу формату А4 намалювати контур майбутньої цукерки.

2. Зім'яти зображення малюнком досередини.

3. Розправити зображення

4. Розмалювати його акварельними фарбами.

Прокоментувати відчуття в процесі виконання цього завдання (двоє студентів). Проаналізувати свої відчуття під час виконання завдання і подумати, який зі способів виконання, описаних нижче, найбільше підходить їм:

Перша група – перша частина заняття викликала в мене деяку апатію, без жалю та з ентузіазмом я зім'яла/зім'яв аркуш, розгладжувала/розгладжував аркуш так само активно, бо хотіла/хотів швидше розмалювати цукерку.

Друга група – я зосереджено й дуже старанно створювала/створював обрис, другий етап був для мене неприємним, «ламати» свій малюнок я не хотіла/хотів, останній етап став для мене справжньою винагородою за першу частину випробування.

Перша група – це ініціативні студенти, друга – інертні. А тепер порівняйте з результатами першого експериментального дослідження. Чи змінилася ваша позиція?

Які індивідуальні особливості ви виявили під час виконання цієї техніки? Чи всі етапи виконання даної техніки виникали у вас позитивні емоції? Які завдання сподобалися? Які не сподобалися? Що ви відчували, коли жмакали папір? Розгладжували його? Чи всім сподобалося виконувати це завдання? Як впливає дія жмакання, стискання і розгладжування паперу на вашу психіку? Що вас заспокоювало? Що підвищувало вашу активність? Яких дій хотілося уникнути? Які висновки можна зробити на основі результатів двох експериментальних досліджень? Чи підтвердилася наша гіпотеза?

2. Моделювання обраної техніки нетрадиційного малювання з підгрупою (2-3 студенти) в артпедагогічному процесі.

III. Підсумок та оцінювання.

- Пояснити, як на практиці можна виявити індивідуальні особливості дітей дошкільного віку під час вибору ними зображувальних засобів.

- Які нетрадиційні техніки можна використовувати для роботи з тривожними, гіперактивними, пасивними дітьми?

Практичне заняття №8

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 10. Психотехніки мистецтва як засіб артпедагогіки

Тема практичного заняття: Піскова терапія в роботі з дітьми

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: дослідити прикладні аспекти застосування піскової терапії в роботі з дітьми дошкільного віку.

Ключові поняття та терміни: піскова терапія, педагогічна пісочниця, облаштування педагогічної пісочниці, ігри-заняття з сухим піском, ігри-заняття з вологим піском, адаптаційні ігри з піском, психопрофілактичні ігри з піском.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Обладнання для піскової терапії.
2. Переглянути конспект заняття з сухим піском для дітей дошкільного віку на тему «Здрастуй, пісочок!».

На основі аналізу комплексної освітньої програми «Дитина» дати відповіді на такі питання:

Для якого віку розроблено вказане заняття? Чому так думаєте?

Завдання з якого розділу програми реалізуються на цьому занятті?

Схематично зобразити структуру заняття.

II. Практичні завдання:

1. Створити образ Пісочної Феї (підготувати електронний варіант або дібрати відповідну ляльку чи виготовити самостійно необхідний образ). Змодельовати фрагмент знайомства з Пісочною Феєю і її Королівством, використовуючи заздалегідь підготовлений образ Феї. Які правила поведінки в Пісочниці доцільно ввести на занятті? Як їх пояснити дітям з допомогою Пісочної Феї?

2. Опрацювати джерела та виписати 2 гри в педагогічній пісочниці для дітей дошкільного віку:

1 гру з сухим (або вологим) піском (на вибір студента);

1 адаптаційну гру з піском або 1 психопрофілактичну гру з піском (на вибір студента).

Результат: запис 2-х ігор за таким алгоритмом:

- Назва гри.
- Рекомендований вік дітей.
- Мета гри.
- Матеріал та обладнання.
- Хід гри.

Дібрати необхідні об'єкти для гри з піском із дітьми дошкільного віку та підготуватися до її моделювання на практичному занятті.

3. Використовуючи дібрані ігри, змодельовати план-схему заняття з використанням педагогічної пісочниці з таких розділів програми: «Особистість дитини», «Дитина у соціумі», «Дитина у природному доквіллі», «Дитина у світі мистецтва» (робота в підгрупах). Сформулювати програмовий зміст до заняття.

Конспект заняття:

Тема: Здрастуй, пісочок!

Мета: ознайомити дітей з піском, його властивостями й особливостями; вчити їх діяти відповідно до поставленої мети; розвивати тактильно-кінестетичну чутливість, емоційно-чуттєвий досвід дітей, дрібну моторику рук і уяву, рефлексію.

Матеріал: пісочниця, пісок, Пісочна Фея (іграшка-лялька), мініатюрні іграшки або предмети за кількістю дітей, дзвіночок.

Хід заняття:

Чути, як дзвенить дзвіночок.

Вихователь: Діти, подивіться, хто до нас прийшов! Це - Пісочна Фея. А живе вона в пісочниці (діти оглядають пісочницю, торкаються до бортиків). Подивіться: бортики пісочниці блакитного кольору, як небо, а дно пісочниці теж блакитного кольору, як вода в морі.

У Пісочної Феї, в її пісочному будинку існують *правила поведінки* в пісочниці, ось послухайте їх:

1. Бережи піщинки - не викидай їх із пісочниці. Адже це подружки нашої Пісочної Феї. Якщо випадково пісок висипався - покажи це дорослому, і він допоможе йому повернутися назад у пісочницю (Не можна викидати пісок із пісочниці).

2. Пісочна Фея любить, коли у дітей чисті ручки й носики. (Пограв із піском - помий ручки й покажи чисті долоні).

Вона тут господиня. Вона запрошує вас до себе в гості, в її пісочний будинок.

Фея запитує, в які ігри ви любите грати в піску? (діти називають ігри).

Вона пропонує пограти з нею в різні ігри з піском.

Привітаймося з нашим новим другом - піском.

Вправа «Здрастуй, пісок!»

Вихователь від імені Феї пропонує по-різному привітатися з пісочком, тобто різними способами доторкнутися до піску.

– доторкнутися до піску кожним пальчиком по черзі однієї, потім іншої руки, потім усіма пальчиками одночасно;

– легко стиснути кулачок із пісочком, потім повільно висипати його у пісочницю;

– доторкнутися до піску всією долонькою - внутрішньою, потім зовнішньою стороною.

В останньому випадку можна заховати у піску маленьку іграшку: «З тобою захотів привітатися житель піску...». Діти старшого віку описують та порівнюють свої відчуття: «тепло-холодно», «приємно-неприємно» тощо.

Вправа «Сліди на піску»

- За допомогою чого ви зробите сліди? (Кулачками, пальчиками, долоньками, ребром долоні (діти залишають сліди на піску)).

На рівній поверхні піску дитина і дорослий по черзі роблять відбитки кистей рук: внутрішньою і зовнішньою стороною. Важливо затримати руку на піску, злегка вдавивши її, і прислухатися до своїх відчуттів. Дорослий починає гру, розповідаючи дитині про свої відчуття.

Вихователь: Меніприємно. Я відчуваю прохолоду (або тепло) піску. Коли я рухаю руками, я відчуваю маленькі піщинки. А що ви відчули? (Пісок м'який, пухкий, в'язкий, розсипчастий, сипучий ...)

Вихователь: Прохолодний він чи теплий, сухий чи вологий? Як ви це визначили? (відповіді дітей)

Далі дорослий перевертає свої руки долоньями вгору.

Педагог: Я перевернула руки й мої відчуття змінилися. Тепер я по-іншому відчуваю шорсткість піску, по-моєму, він став трохи холоднішим. А що відчуваєте ви? (відповіді дітей). Мені не дуже зручно тримати так руки. А вам?» (відповіді дітей). Якщо у дитини схожі відчуття, можна обговорити: що краще зробити, щоб їх змінити (можна посовати руками, «поковзати» долоньями по поверхні піску, виконуючи зигзагоподібні і кругові рухи (як машинки, змійки, санки і ін.), виконати ті ж рухи, поставивши долоню на ребро, «пройтися» долоньками по прокладених трасах, залишаючи на них свої сліди, створити відбитками долонь, кулачків, кистей рук, ребрами долонь усілякі химерні візерунки на поверхні піску, спробувати знайти схожість візерунків з об'єктами навколишнього світу (ромашка, сонечко, дощик, травичка, дерево, їжачок і ін.; «пройтися» по поверхні піску окремо кожним пальцем по черзі правою та лівою рукою, потім – одночасно лівою та правою (спочатку тільки вказівним, потім – середнім, потім – безіменним, великим, і нарешті – мізинчиком); можна групувати пальці по два, по три, по чотири, по п'ять. Тут уже дитина може спостерігати загадкові сліди. Як добре разом пофантазувати: чиї вони? «пограти» на поверхні піску, як на піаніно або клавіатурі комп'ютера)

Вихователь: А тепер сховаймо руки в пісок, поступово піднімаймо по одному пальчику. Які у вас відчуття?

Гра - сюрприз «Знайди предмет у піску»

Вихователь: Діти, пісок часто таїть у собі багато таємниць і сюрпризів. Ось і Пісочна Фея приготувала нам сюрприз. Зараз занурте долоні глибше, пальчиками спритно перебирайте піщинки, може що і знайдете незвичайне (діти, граючи, знаходять якісь предмети (наприклад, м'ячик, черепашку, машинку і т. Д). Що ви знайшли? (Відповіді дітей). Пограймо з цими предметами!

У Пісочної Феї ще дуже багато справ у Пісочному Світі. А нам час повертатися в групу. Пісочна Фея з нами не прощається, а говорить нам «До побачення! Приходьте до мене в гості, я буду рада вас бачити знову й наступного разу, ми з вами пограємо в інші цікаві ігри».

- З ким ви сьогодні познайомилися?
- Де ви сьогодні були?
- Що ви сьогодні дізналися про пісок? Який він?
- В які ігри гралися з Пісочною Феєю?

Розподіл балів

Завдання	Теоретичні питання 1, 2	Практичне завдання 1	Практичне завдання 2	Практичне завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	0, 5	0, 5	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	0,5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0,4
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,2
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,1

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч.посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Марія Іванівна Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.
3. Вознесеньська О., Мова Л. Арт-терапія у роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.

Допоміжна:

1. Грінцова О. Ігри з піском у роботі з дошкільника. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2017. № 1. С. 9-10.
2. Гулько Ю. Пісок як інструмент діагностики процесів розуміння *Практичний психолог: дитячий садок*. 2017. № 6. С. 28-30.

Практичне заняття №9

Змістовий модуль II. АРТ-ПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 10. Психотехніки мистецтва як засіб арт-педагогіки

Тема практичного заняття: Арт-терапевтичні техніки мультимодального характеру в роботі з дітьми дошкільного віку

Кількість навчальних годин: 2 год

Мета: дослідити прикладні аспекти музикомалювання, фоторефреймінгу, арт-технологій з елементами хореографічного мистецтва в роботі з дітьми дошкільного віку.

Ключові поняття та терміни: арт-терапевтичні техніки мультимодального характеру, музикомалювання, фоторефреймінг, арт-технології з елементами хореографічного мистецтва.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичне питання:

Опрацювати статтю О. Тадеуш «Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості» та з'ясувати:

1. Особливості музикомалювання як поліфункціональної технології.
2. Основні технології музикомалювання.
3. Фоторефреймінг як поліфункціональна технологія в арт-педагогіці.
4. Особливості організації арт-технологій з елементами хореографічного мистецтва

II. Практичні завдання:

1. Переглянути перелік рекомендованих музичних творів для дітей у комплексній освітній програмі «Дитина» Підберіть та опрацюйте джерела та дослідити, як обраний Вами твір впливає на психіку дитини. Результати дослідження представити у вигляді презентації.

2. Підготуйте великий аркуш технічного паперу для колажу (можна скористатися зворотною стороною обоїв), старі журнали, рекламні буклети, клей ножиці з тупим кінцем, клаптики тканини, стрічок... олівці або маркери

(перша підгрупа – студенти, які в списку групи знаходяться під номером 1-15). Для створення колажу на тему «Я у школі».

3. Підготуйте скотч, клей, покидьковий матеріал (коробки, поліетиленові пакети різних розмірів, обгортки для квітів, подарунків тощо), кришечки від пляшок, клубок ниток, стрічки тощо (друга підгрупа – студенти, які в списку групи знаходяться під номером 16-29) для створення інсталяції «Школа».

4. Підібрати арт-технології з елементами хореографічного мистецтва для дітей дошкільного віку. З якою метою використовується техніка? Змоделювати проведення даної техніки з дітьми.

Розподіл балів

Завдання	Теоретичні питання 1-4	Практичне завдання 1	Практичне завдання 2, 3 (робота в підгрупах)	Практичне завдання 4	Активність на занятті
Кількість балів	0, 5	1	0, 5	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	0, 5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0, 4
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,2
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,1

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч.посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Марія Іванівна Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.

Допоміжна:

1. Вознесеньська О., Мова Л. Арт-терапія у роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
2. Тадеуш О. Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 170. 2018. С.118-122.

Практичне заняття №10

Тема практичного заняття: Проєктування артпедагогічних ситуацій

Мета: формувати вміння складати конспекти артпедагогічних ситуацій та аналізувати їх.

План підготовки до практичного заняття:

I. Теоретичні питання:

1. Пригадати з дошкільної педагогіки визначення освітньої ситуації.
2. Дати визначення артпедагогічної ситуації.
3. Визначити істотні ознаки артпедагогічної ситуації.
4. Яких принципів необхідно дотримуватися під час організації та проведення артпедагогічних ситуацій?
5. Чи можуть артпедагогічні ситуації входити в структуру традиційного заняття?
5. Чи підпорядковується принципам артпедагогічної діяльності весь хід заняття, якщо в структуру традиційного заняття входить артпедагогічна ситуація? Обґрунтувати свою відповідь.

II. Практичні завдання:

1. Розглянути посібник сенсорної моделі «Водойма» (автор С. Смаглій), проаналізувати запропоновані автором посібника освітні ситуації та дати відповідь на запитання:

- Які з запропонованих ситуацій можна застосувати в артпедагогічній діяльності?

- Які засоби та методи артпедагогіки доцільно застосувати? Змодельовати одну з артпедагогічних ситуацій на тему «Водойма» (робота в підгрупах).

Аналіз змодельованих ситуацій за критеріями:

- відповідність мети артпедагогічної ситуації вимогам програми;
- відповідність принципам артпедагогіки;
- чи досягнута поставлена мета.

2. Розглянути конспект інтегрованого заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему «Сад каміння» (автор Л. Коровіна). Які засоби та методи артпедагогіки доцільно використати на занятті? Запропонувати артпедагогічні ситуації, які забезпечать реалізацію поставлених завдань.

3. Переглянути статтю О. Стаєнної «Квест-технологія: гра, пошук, дослідження» та з'ясувати методичні рекомендації щодо організації квестів у закладі дошкільної освіти. Використовуючи розроблені вами артпедагогічні ситуації, придумати артквест для дітей дошкільного віку. Під час проектування артквесту забезпечити дотримання принципів артпедагогіки та рекомендацій щодо організації квест-технологій.

Розподіл балів

Завдання	Теоретичні питання 1-5	Практичне завдання 1	Практичне завдання 2	Практичне завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	0, 5	0, 5	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	0, 5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0, 4
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,2

Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,1
--	-----

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ.: Академвидав, 2006, 456 с.

Допоміжна:

1. Осадченко І. Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтво. *Учитель початкової школи*. 2017, №7. С. 16-21. URL : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7386/1/Osadchenko_Inna.pdf.
2. Сордія О., Пастух С. Використання елементів арт-педагогіки на уроках української мови і літератури. *Рідна школа. Студії: Нові педагогічні технології*. № 8-9 (серпень–вересень) 2016. С. 57-60. URL : file:///C:/Users/38067/Downloads/rsh_2016_8-9_15.pdf.

Електронні ресурси:

1. Стаєнна О. Квест-технологія : гра, пошук, дослідження. Дошкільне виховання. 2019, №7, С. 3-6 file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2019-7_p3.pdf
2. Квест-технологія. Дошкільне виховання. 2019, №7. URL : <https://jmil.com.ua/dv/2019-7>.

Практичне заняття №11

Тема практичного заняття: Проєктування артпедагогічного заняття

Мета: формувати вміння складати конспекти артпедагогічного заняття та аналізувати конспекти

План підготовки до практичного заняття

I. Теоретичні питання:

1. Дати визначення артпедагогічного заняття.
2. Яких принципів необхідно дотримуватися під час проєктування та організації артпедагогічного заняття?
3. Назвати етапи артпедагогічного заняття та завдання, які мають реалізовуватися на кожному з етапів.
4. Які три аспекти обов'язково мають містити артпедагогічні заняття? Як відповідно до цих аспектів визначається мета артпедагогічного заняття?

II. Практичні завдання:

1. Ознайомитися з конспектом заняття «Одяг» для дітей другої молодшої групи та здійснити аналіз програмових завдань:

- чи відповідає мета заняття вимогам програми «Дитина» та віковим особливостям дітей?
- завдання яких розділів програми реалізуються на цьому занятті?
- визначити завдання, спрямовані на забезпечення ціннісно-сислового аспекту артпедагогічного процесу;
- визначити завдання, спрямовані на забезпечення предметно-технологічного аспекту артпедагогічного процесу;
- визначити завдання, спрямовані на забезпечення інформаційно-дослідницького аспекту артпедагогічного процесу.
- чи дотримано принципів проєктування артпедагогічного процесу під час організації заняття (принципу суб'єктності, принципу діяльнісного підходу та принципу пріоритету ціннісно-сислової складової).
- які засоби артпедагогіки застосовано на цьому артпедагогічному занятті?

2. Моделювання заняття «Одяг».

3. Скласти схему конспекту заняття на вказану тему, використовуючи в структурі заняття твори мистецтва, спонтанну або керовану художню діяльність дітей та психотехніку. Які засоби артпедагогіки застосовано в цьому артпедагогічному занятті? Яка його мета? Чи відповідає вона вимогам програми?

Розподіл балів

Завдання	Теоретичні питання 1-5	Практичне завдання 1	Практичне завдання 2	Практичне завдання 3	Активність на занятті
Кількість балів	0, 5	0, 5	1	1	0, 2

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти під час відповіді на теоретичні питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	0. 5

Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	0,4
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	0,2
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,1

Критерії оцінювання умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ.: Академвидав, 2006, 456 с.

Допоміжна:

1. Осадченко І. Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтво. *Учитель початкової школи*. 2017, №7. С. 16-21. URL : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7386/1/Osadchenko_Inna.pdf.
2. Сордія О., Пастух С. Використання елементів арт-педагогіки на уроках української мови і літератури. *Рідна школа. Студії: Нові педагогічні технології*. № 8-9 (серпень–вересень) 2016. С. 57-60. URL : file:///C:/Users/38067/Downloads/rsh_2016_8-9_15.pdf.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Артпедагогічне заняття на тему «Одяг»

Освітні напрями «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в світі мистецтва»

Мета: дати дітям знання про те, що дорослі піклуються про всіх маленьких дітей - шують їм одяг; закріплювати знання дітей про різновиди одягу, вчити розуміти відмінність між дівчачим та хлоп'ячим вбранням; формувати вміння використовувати різні техніки малювання (штампування, крихітними повітряними кульками); викликати емоційний відгук на зміст занять з образотворчого мистецтва; стимулювати ініціативність дітей під час занять образотворчим мистецтвом; виховувати зацікавлення предметним світом; підводити до розуміння про те, що добро породжує добро, а добрі справи можуть робити й діти.

Матеріал та обладнання: плоске зображення хлопчика та дівчинки для гри «Одягни ляльку», клаптики тканини різної фактури, кольору та з різними візерунками; тонована тканина або тонований папір (формату А4), посилка, штампи, фарба, крихітні повітряні кульки, серветки.

Хід заняття:

Етап	Зміст заняття:
<i>1. Створення психологічно комфортного, безпечного, ресурсного простору як освітнього середовища</i>	У групу приносять торбинку з клаптиками тканини різної фактури (отримали посилку).
<i>2. Включення смислового контексту практики в результаті звернення до особистісно значимого ресурсного досвіду учасників навчання. Генерація внутрішнього образу теми, що пропонується артпедагогом</i>	<p>Діти розглядають клаптики та обирають серед них той, який їм найбільше подобається.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розкажи про свій клаптик. Що ти побачив/побачила в клаптику таке, що захотів/захотіла взяти саме його? - Що ще тобі подобається в цьому клаптику? - Які візерунки є на цьому клаптику? - Як ми можемо його використати? Для чого він може нам знадобитися? <p><i>Зазвичай діти відповідають, опираючись на власний досвід (вкрити, замотати ляльку, витерти водичку, пил). Таким чином обговорення стає для них особистісно значимим.</i></p> <p><i>Діти розповіли, чому вони зробили такий вибір. У процесі взаємодії з матеріалом та вербалізації особистісного досвіду під час відповіді на запитання вихователя діти узагальнили свій досвід. Комуś сподобались смужки, комуś кружечки чи квіточки. А хтось обирав за кольором.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Діти, а в що ви сьогодні одягнуті? - Як можна назвати спіднички, штани і сорочку одним словом? - Так, це одяг. - А з чого він зшитий? <p><i>Діти зазвичай не дають відповіді на це питання. Для них той факт, що одяг зшитий з таких самих клаптиків, може стати відкриттям. У тому випадку, якщо хтось із дітей дасть відповідь на поставлене запитання, ми</i></p>

	<p><i>підтверджуємо правильність відповіді:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Наш одяг зшитий із тканини. <p><i>Розглядаємо одяг дітей (називаємо його, визначаємо на дотик, яка тканина (мякенька, волохата, гладенька), якого кольору, які візерунки є на ній?).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Який одяг носять дівчатка? Хлопчики? - Який одяг носять дівчатка і хлопчички? - Якого одягу не носять хлопчички, але носять дівчатка? - Чий одяг прикрашено бантиками, квіточками і блискітками? А як прикрашено одяг у хлопчиків? - Хто для Вас зшив одяг? - Так, дорослі його зшили, бо піклуються про вас. Вони хочуть, щоб вам було тепло, зручно і ви мали гарний вигляд. - Дорослі роблять багато добрих справ. Але добрі справи можуть робити й діти. Спробуймо сьогодні теж зробити хорошу справу.
<p>3. Освоєння предметного змісту</p>	<p>Створимо візерунок для тканини, щоб зшити з неї одяг для ляльки (вихователь демонструє дітям плоске зображення хлопчика і дівчинки для гри «Одягни ляльку»). Можна придумати візерунок для будь-якого одягу: сорочки, сукні, спіднички, штанів, куртки, пальта.</p> <p>Що ви хочете зшити? (відповіді дітей сукню для ляльки, сорочку для хлопчика).</p>
<p>4. <i>Активізація творчого потенціалу в ході пошуку смислового рішення предметного змісту. Відображення внутрішнього переживання теми в процесі художньо-творчої діяльності.</i></p>	<p>Діти обирають тоновані клаптики тканини (паперу) і зображують на ньому свій візерунок, використовуючи прийоми, які засвоїли раніше (штампування, малювання крихітними повітряними кульками, малювання ватними паличками). Діти створюють візерунок, передають свій настрій і ставлення до зображуваного через колір та ритм.</p> <p>Створені візерунки діти розкладають на одному великому столі. Вихователь пропонує дітям розповісти про свій візерунок діткам. У ході розповіді дітей дає можливість висловити їхні враження під час створення візерунка і від результату роботи.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що тобі найбільше подобалося малювати? - Що в твоєму візерунку найбільше подобається? <p>Ви сьогодні фантазували і створили тканину для одягу, а зараз пропоную поглянути, який вигляд матиме створений вами одяг із тканини. А допоможе нам це зробити спеціальне пристосування, яке знаходиться в цій коробці. Демонструю дітям трафарети з зображенням одягу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Це трафарети. У середині трафарету зображено одяг. Упізнайте, який одяг зображено на трафаретах. - Пригадайте, який одяг ви хотіли зшити для ляльки. - Виберіть трафарет із зображенням цього одягу. - Прикладіть до тканини, яку ви сьогодні створили. <p>Діти бачать чарівне перетворення тканини в одяг. Зазвичай цей процес викликає у дітей багато яскравих вражень.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Який вигляд має одяг? <p style="text-align: center;">Артгра «Добери тканину»</p> <p>Мета: формувати гендерну приналежність.</p> <p>Матеріал та обладнання: клаптики тканини із різними візерунками, трафарети з зображенням одягу хлопчиків та дівчаток.</p> <p style="text-align: center;">Хід гри:</p> <p>Варіант 1. Дітям пропонують прикласти різні трафарети з зображенням одягу і подивитися, який вигляд матиме одяг із тканини, створений ними.</p>

	<p>Варіант 2. Пропоную взяти трафарет сукні (куртки, штанів, сорочки) і прикласти до різних клаптиків тканини. Дібрати тканину, яка, на думку дітей, підійде найкраще для пошиття цього одягу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сукню з якої тканини ви хотіли б мати? А ляльці сподобається така сукня? <p>Створюю умови для того, щоб діти вільно ділилися своїми враженнями від процесу й отриманого результату.</p>
5. Підведення підсумків, рефлексія.	<ul style="list-style-type: none"> - Що ви робили на занятті? - Що ви сьогодні створювали ? - Що можна пошити з тканини? - Хто вам шиє одяг? - Чому вони це роблять? - А з чого виготовлений ваш одяг? - Яка тканина вам найбільше сподобалася? - Куди б ти пішла в цій сукні? Чому? - Куди б ти пішов у цій сорочці? Чому?

Алгоритм побудови освітньої діяльності артпедагогом

1. Створення психологічно комфортного, безпечного, ресурсного простору як освітнього середовища.

Оскільки метою артпедагогіки є розвиток особистості, тому в артпедагогічному процесі застосовуються артпрактики, розроблені в полі гуманістичної психології. Перед артпедагогом стоїть завдання – *створення психологічно комфортного простору*. Педагог при цьому повинен виконувати роль фасилітатора (допомога, полегшення, сприяння комунікації).

Умови створення фасилітарної психологічної атмосфери:

- щирість у спілкуванні;
- безумовне позитивне ставлення та безоціночне прийняття інших;
- активне емпатійне слухання та розуміння.

Емпатія – це здатність розуміти емоційний стан іншої людини та співпереживати їй. *Емпатійне слухання* – більше уваги надається «зчитуванню» почуттів, а не змісту слів, розумінню ставлення до проблеми, що обговорюється, а не її суті. При цьому не дають порад, не оцінюють, не критикують, не повчають. Воно буває ефективним, якщо комунікатор викликає у співрозмовника (реципієнта) позитивні емоції (радість, сподівання на краще, впевненість у собі та ін.), та неефективним, якщо провокує негативні емоції (страх, тривогу, розчарування тощо). Щоб навчитись емпатійно слухати, потрібно розвинути у собі наступні вміння:

- вміння поважати співрозмовника;
- вміння сприймати співрозмовника як особистість з унікальними цінностями;
- вміння зосереджувати час та зусилля на інших, а не на собі.

Ресурсний характер артпедагогічного середовища проявляється в тому, що учасники почувають себе впевнено, не бояться висловлюватися, ділитися досвідом своїх переживань, відображати їх у процесі художньої діяльності та

обговорювати результати творчої роботи. Комунікація з самим собою, з іншими учасниками, з художньою культурою надихає до творчої діяльності.

В артпедагогічному процесі педагог звертається як до зовнішніх ресурсів (матеріальних (природні та створені руками людини, у тому числі об'єкти культурної спадщини) та нематеріальних (сім'я, друзі, соціальний статус), так і до внутрішніх (уміння, самооцінка, цінності, здібності та сильні сторони характеру, які людина задіює для того, щоб подолати перепони та тяжкі обставини).

Артпедагогіка використовує здатність психіки переносити образи та імпульси зовнішнього світу на свій внутрішній стан і навпаки – свій внутрішній стан проєктувати на події реальності, що нас оточує. Згідно з логікою артпедагогічного процесу, артпедагог добирає різноманітні образи, які прагне пов'язати з особистісним досвідом здобувачів освіти, щоб отримати відгук у формі вербальних суджень або художнього продукту. Відповідно для *створення ресурсного середовища* під час добору потрібно надавати перевагу ресурсним образам, тобто таким, які в дитини викликають приємні, радісні переживання. Це ресурси, які мотивують пізнавальну діяльність здобувачів освіти в межах визначеної арттерапевтом теми.

2. Включення смислового контексту практики в результаті звернення до особистісно значимого ресурсного досвіду учасників навчання. Генерація внутрішнього образу теми, що пропонується артпедагогом.

Мета вказаного етапу – спрямувати ресурсні переживання людини на генерацію образних уявлень у відповідності до теми заняття. Артпедагог добирає різноманітні стимули (художні артефакти), які прагне пов'язати з особистісним досвідом здобувачів освіти для того, щоб отримати відгук у формі вербальних суджень або художнього продукту. Наприклад, ви бачили, як доглядають за конем? Ви бачили такі вікна? Хто з вас колись обідав улітку в саду? Коли виконуються такі завдання, спрацьовує механізм проєкції і проявляється здатність психіки переносити образи та імпульси зовнішнього світу на свій внутрішній стан і навпаки – свій внутрішній стан проєктувати на події реальності, що оточує.

Механізм проєкції – сприймання власних психічних процесів як властивостей зовнішнього об'єкта в результаті неусвідомленого перенесення на нього своїх внутрішніх імпульсів та почуттів.

На цьому етапі доцільно використовувати метод спрямованої візуалізації, прийом звернення до власних переживань особистості, особистісного досвіду, який сприяє генерації внутрішніх образів.

Відповідно до логіки артпедагогічного процесу на другому етапі кожен з учасників демонструє власний образний спосіб переживання теми. Крім того, створюються умови для творчої роботи в рамках теми. Якщо перший та другий етап були успішно спроєктовані, то ефективність засвоєння навчального матеріалу підвищується на фоні емоційної забарвленості матеріалу для дитини.

3. Освоєння предметного змісту.

Формулюється навчальна задача у формі творчого завдання. Може відбуватися на першому та другому етапі.

4. Активізація творчого потенціалу в ході пошуку смислового рішення предметного змісту. Відображення внутрішнього переживання теми в процесі художньо-творчої діяльності.

На цьому етапі принципово важливо дати практичне завдання для закріплення предметного змісту. Під час його виконання дитина має актуалізувати особистий досвід і втілити його у вигляді художньої продукції. У ході виконання завдання здобувачі освіти мають зробити те, чого вони раніше не вміли. Тепер вони мають творчий задум та інструмент для його втілення або формат, який створює певні рамки.

3. Підбиття підсумків, рефлексія.

Практичне заняття №12

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема практичного заняття: Задача змістового модуля II.

Кількість навчальних годин: 2 год

Завдання: виявити рівень сформованості у студентів уявлень про суть основних що охоплюють теми змістового модуля II Артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку, здатності здобувачів освіти застосовувати принципи артпедагогіки під час організації освітньої діяльності, забезпечувати просторово-предметне оточення закладу дошкільної освіти, яке сприятиме реалізації функцій артпедагогіки, створювати умови для спонтанної художньої діяльності дітей, підбирати твори мистецтва відповідно до завдань артпедагогічної діяльності, обирати, обґрунтовувати та застосовувати ефективні засоби артпедагогіки під час проектування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, володіти нетрадиційними техніками малювання задля реалізації завдань артпедагогіки, володіти психотехніками з педагогічною метою, проектувати артпедагогічні заняття та артпедагогічні ситуації.

Ключові поняття та терміни: артпедагогіка в роботі з дітьми дошкільного віку, принципи артпедагогіки під час організації освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти, просторово-предметне середовище закладу дошкільної освіти, умови для спонтанної художньої діяльності дітей, твори мистецтва, засоби артпедагогіки, образотворчі техніки малювання, нетрадиційними техніки малювання, психотехніки з педагогічною метою, артпедагогічне заняття, артпедагогічні ситуації, артквест.

Перелік питань, які виносяться на модульну контрольну роботу:

1. Проблеми впровадження артпедагогіки в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти.
2. Засоби артпедагогіки.
3. Артпедагогічна діяльність: поняття та зміст.
4. Методи та прийоми артпедагогіки.

5. Підхід Reggio як одна з найуспішніших форм реалізації розвивального предметного середовища в контексті артпедагогіки.

6. Аналіз комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років» щодо реалізації завдань артпедагогіки в контексті використання творів мистецтва в арт-педагогічній діяльності.

7. Психологічні особливості сприймання творів мистецтва дітьми дошкільного віку.

8. Специфічні особливості сприймання скульптури, графічного зображення та декоративно-прикладного мистецтва дітьми дошкільного віку.

9. Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям. Засоби актуалізації інтересу дітей дошкільного віку до творів мистецтва.

10. Аналіз комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років» щодо реалізації завдань артпедагогіки в контексті розвитку художньої діяльності дітей дошкільного віку.

11. Спонтанна та керована художня діяльність дітей дошкільного віку: ознаки, значення для дитини та роль дорослих в їх організації.

12. Техніки спонтанного малювання у роботі з дітьми дошкільного віку.

13. Порівняльний аналіз мистецького досвіду дітей, спрямованого на результат і на процес.

14. Зображувальні засоби та матеріали, які використовуються в роботі з дітьми: класифікація та коротка характеристика.

15. Артдосліди в роботі з дітьми дошкільного віку.

16. Значення технічних навичок малювання дитини в артпедагогіці.

17. Нетрадиційні техніки малювання: поняття, етапи застосування у роботі з дітьми дошкільного віку.

18. Виявлення індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку під час вибору дітьми зображувальних засобів та виконання образотворчих технік.

19. Казкотерапія в роботі з дітьми.

20. Ігротерапія в роботі з дітьми.

21. Лялькотерапія в роботі з дітьми.

22. Піскотерапія в роботі з дітьми.

23. Арт-терапевтичні техніки мультимодального характеру в роботі з дітьми дошкільного віку.

24. Арт-педагогічний процес: суть поняття.

25. Принципи проектування артпедагогічного процесу.

26. Організаційні форми залучення артпедагогіки до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

27. Артпедагогічна ситуація: поняття та місце в арт-педагогічному процесі.

28. Артпедагогічне заняття: поняття та етапи проектування.

Розподіл балів:

Форма роботи	Усне опитування	Практичне завдання	Тестування
Усього 8 балів	2	2	4

Критерії оцінювання знань, компетентностей здобувачів освіти під час усного опитування

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.	2,0
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	1,5
Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з певної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу	1,0
Оцінюється завдання, що не виконане або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,5

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання практичного завдання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.	1
Практичне завдання виконане правильно з використанням типового алгоритму.	0,75
У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.	0,5
Під час виконання практичного завдання припущені суттєві помилки.	0,25

Рекомендована література:

Основна:

4. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
5. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч.посіб. / Людмила Іванівна Магдисюк, Марія Іванівна Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.
6. Алексінцева Т. Артпедагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
7. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%>

82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С.4-8. URL : https://lib.iitta.gov.ua/6727/1/1%D0%B0_Copy.pdf.
3. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/etc/epages>
4. Огляд номерів журналу «Дошкільне виховання». Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів та батьків. Київ : ТОВ «Ноосвіт» . URL: <https://jmil.com.ua/dv>
5. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.
6. Половіна О. Дитина в світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. С. 3-8. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>.
7. Сараєва І. Художньо-творча діяльність у роботі з дітьми дошкільного віку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (1), 56–63. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.1.7>
8. Action-art. Мистецтво – це процес, а не продукт: Мері Енн Ф. Коль, 2009. URL: <https://ru.scribd.com/read/375416865/Preschool-Art-Painting-It-s-the-Process-Not-the-Product>

Теми самостійних робіт студента

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	Кількість годин
1	1 / I	Основні поняття артпедагогіки	6
2	3 / I	Вимоги до підготовки арттерапевтів	6
3	8/ II	Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям	8
4	9/ II	Техніки спонтанного малювання у роботі з дітьми дошкільного віку	8
5	10/ II	Артдосліди в роботі з дітьми дошкільного віку	8
6	12/ II	Проектування артквесту для дітей з участю батьків	30
Разом			66

СРС №1

Змістовий модуль 1. Артпедагогіка на сучасному етапі

Тема 1. Вступ до артпедагогіки

Тема СРС: Основні поняття артпедагогіки

Кількість навчальних годин: 6 год

Завдання: виявити суть основних понять артпедагогіки з точки зору різних теоретичних підходів, сформувані у студентів цілісну картину про артпедагогічний супровід за допомогою наочно-образної систематизації матеріалу, заснованої на асоціативних і логічних зв'язках понять, суджень, висновків.

Ключові поняття та терміни: артпедагогічна діяльність, артпедагогічний процес, артпедагогічне середовище, артпедагогічний супровід, зміст артпедагогічного процесу, засоби артпедагогіки, принципи артпедагогіки, організаційні форми залучення артпедагогіки до освітнього процесу, супровід, артпедагогічний супровід, супровід-співробітництво, супровід-ініціювання, супровід-попередження.

Завдання СРС:

1. Опрацювати джерела й визначити основні поняття артпедагогіки, з'ясувати їх суть з точки зору різних концептуальних підходів.

Результат: заповнена таблиця 1 "Основні поняття артпедагогіки".

Таблиця 1. Основні поняття арт-педагогіки

Ключові поняття артпедагогіки, які визначає дослідник	Визначення понять автором
Джерело (оформити відповідно до вимог бібліографії)	
артпедагогічна діяльність	
артпедагогічний процес	
артпедагогічне середовище	
артпедагогічний супровід	
Джерело (оформити відповідно до вимог бібліографії)	
артпедагогічний процес	
артпедагогічні засоби	
артпедагогічне середовище	
артпедагогічна діяльність	
артпедагогічний супровід	
артпедагогічна взаємодія	

2. Опрацювати статтю О. Сороки «Арт-педагогічний супровід молодших школярів» і з'ясувати суть понять «супровід», «супровід-співробітництво», «супровід-ініціювання», «супровід-попередження», «артпедагогічний супровід», їх взаємозв'язок.

Результат: структурно-логічна схема.

Основні вимоги до складання схеми:

- Схема має бути досить простою, лаконічною й розміщуватися на одній сторінці.
- Елементи схеми (поняття, інформаційні блоки) повинні розміщуватися так, щоб була зрозуміла їхня ієрархія (наприклад, родові й видові поняття, загальні й конкретні – у центрі, на периферії – допоміжні).
- Між елементами схеми мають бути встановлені логічні зв'язки.
- Тип зв'язку між елементами схеми має відповідати типу структурно-логічної схеми.
- Схема має бути наочною, для чого можна використовувати символи, графічний матеріал, кольорові відтінки, таблиці тощо.
- Якщо в схемі використовуються кольори, то їх не повинно бути забагато (2-3), зайва розмаїтість дратує зір, а тому погіршує цілісне сприйняття схеми.
- Структурно-логічна схема має легко сприйматися, мати інформаційно-сміслову, образну, емоційну навантаженість.

Критерії оцінювання завдання 1 СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Змістовність, правильний відбір інформації, адаптованість тексту для таблиці	0,3
Відповідність вимогам щодо оформлення джерел	0,2
Відповідність нормам літературної мови	0,2
Визначено всі поняття, зазначені в таблиці	0,3
<i>Максимальна кількість балів</i>	1,0

Критерії оцінювання завдання 2 СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Адекватність вибору типу структурно-логічної схеми	0,2
Зображення на схемі всіх основних питань та понять теми	0,2
Правильність виявлення логічних зв'язків між елементами схеми	0,2
Легкість сприйняття структурно-логічної схеми	0,2
Використання інформаційно-комунікативних технологій під час створення структурно-логічної схеми	0,2
<i>Максимальна кількість балів</i>	1,0

Рекомендована література:

1. Деркач. Концептуальні засади арт-педагогіки та її місце у сучасному освітньому просторі України та світу. *Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну*: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. (м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.) Київ : Золоті ворота, 2018. С. 26-32. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/729933/3/Art%20Therapy%20Space-15%20Proceedings%20%282018%29.pdf>.

2. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки.* 2012 № 4. С. 59-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_14.

3. Сорока, О. В. Арт-педагогічний супровід молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 22. С. 152–155. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6189/1/%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%9F%D0%95%D0%94%D0%90%D0%93%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%99%20%D0%A1%D0%A3%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%20%D0%9C%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%94%D0%A8%D0%98%D0%A5%20%D0%A8%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%AF%D0%A0%D0%86%D0%92.pdf>

СРС №2

Змістовий модуль 1. Артпедагогіка на сучасному етапі

Тема 3 Арттерапія та артпедагогіка: суть та розмежування понять

Тема СРС: Вимоги до підготовки арттерапевтів.

Кількість навчальних годин: 6 год

Завдання: дослідити історичні аспекти зарубіжного досвіду підготовки арттерапевтів, особливу увагу зосередити на підготовці арттерапевтів як педагогічної спеціальності; з'ясувати стан підготовки арттерапевтів в Україні; ключові поняття та терміни: арттерапевт, медична спеціалізація, педагогічна спеціалізація, арттерапія як педагогічна спеціальність, підготовка арттерапевтів на базі педагогічних навчальних закладів, загальнодержавні стандарти підготовки та ліцензування арттерапевтів, вимоги до особистості арттерапевта.

Завдання СРС:

I. Опрацювати статтю Сороки О. «Зарубіжний досвід підготовки арттерапевтів» і дати письмову відповідь на запитання:

1. В якій європейській країні вперше було впроваджено навчальний курс з підготовки арттерапевтів? Як він називався? Чи використовується він у навчальній підготовці арттерапевтів на сучасному етапі? Яким чином?

2. Який період науковці визначають як період становлення професії арттерапевта? Які основні завдання виконувала арттерапія в той час?

3. В якому році відбулася державна реєстрація арттерапії як самостійної спеціальності в Британії? З чим це було пов'язано?

4. В якій з країн світу в 1991 році були прийняті загальнодержавні стандарти підготовки та ліцензування арттерапевтів?

5. Яких умов повинен дотримуватися арттерапевт в США, щоб його допустили до самостійної практичної діяльності? Які вимоги до підтвердження кваліфікації арттерапевтів у Британії?

6. В яких державних та приватних установах працюють арттерапевти?

7. В яких роках і в якій країні було висунуто пропозицію щодо визнання арттерапії як педагогічної спеціальності? Коли почала здійснюватися підготовка арттерапевтів на базі педагогічних навчальних закладів?

8. З 1981 року в центрі підготовки арттерапевтів при Лондонському університеті випускникам почали присвоювати кваліфікацію арттерапевта за двома напрямками спеціалізації: клінічною та педагогічною. Які вимоги до присвоєння цих спеціалізацій?

9. Проаналізувати особливості організації курсів арттерапевтичної освіти в Британії та США за такими критеріями:

- тривалість курсів;
- теоретичні дисципліни, які вивчалися під час проходження курсів;
- заклади, в яких проходила практична підготовка майбутніх арттерапевтів.

10. В яких країнах відбувається підготовка арттерапевтів? Які вимоги до особистості арттерапевта висуваються закордоном? Назвіть специфічні характеристики арттерапевта.

11. Як трактують поняття «арттерапевт» вітчизняні науковці?

12. У закладах вищої освіти України наявні окремі спроби впровадження курсів арттерапії в процес підготовки вчителів. Які недоліки в цих курсах відзначає автор статті?

13. Назвати можливості застосування арттерапевтичних технологій студентами, які вивчали курс арттерапії.

Результат: письмові відповіді на питання.

II. Дослідити, в яких закладах освіти України дисципліна «Арттерапія» входить в освітньо-професійну програму підготовки фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Результат: перелік робочих програм (силабусів), оформлених відповідно до вимог бібліографії.

Приклад оформлення: Арт-педагогіка: Програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності «Початкове навчання» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» / Укладач Деркач О. О., рецензенти Тарасенко Г. С., Вознесенська О. Л. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2011. 25 с.

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання завдання 1 СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки.	1,5
У відповідях відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти певною мірою може аналізувати матеріал статті, порівнювати та робити висновки. У відповідях допущені несуттєві помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.	1,0
Здобувач освіти дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу статті.	0,5

Відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.	0,25
<i>Максимальна кількість балів</i>	1,5

Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей здобувачів освіти під час виконання завдання 2 СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Кількість включених до переліку робочих програм (силабусів) (від 1 до 4)	0,3
Відповідність оформлення джерел вимогами бібліографії	0,2
<i>Максимальна кількість балів</i>	0,5

Рекомендована література:

1. Сорока О. Зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Випуск 36. С. 167-169. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11618/1/%D0%97%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8%20%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%B2%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf>

СРС №3

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 8. Сприймання творів мистецтва та художній образ як засоби артпедагогіки в роботі з дітьми дошкільного віку

Тема СРС: Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям.

Кількість навчальних годин: 7 год

Мета: здійснити аналіз комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років» щодо реалізації завдань артпедагогіки в контексті використання творів мистецтва в артпедагогічній діяльності; ознайомити студентів з психологічними особливостями сприймання творів мистецтва дітьми дошкільного віку та специфічними особливостями сприймання скульптури, графічного зображення та декоративно-прикладного мистецтва дітьми дошкільного віку.

Ключові поняття та терміни: сприймання творів мистецтва, художній образ, засоби мистецтва, структура художнього образу, сприймання скульптури, графічного зображення та декоративно-прикладного мистецтва дітьми дошкільного віку.

Завдання СРС:

I. Опрацювати джерела й дослідити теоретичні питання:

1. Вимоги до творів мистецтва, які пропонуються дітям.
2. Засоби активізації інтересу дітей дошкільного віку до творів мистецтва.

Результат: структурно-логічна схема.

II. Дібрати 2 художні картини, які доцільно використати в артпедагогічному процесі з метою формування інтересу та потреби в дітей старшого дошкільного віку у фізичному вдосконаленні та мотивації до активної рухової діяльності. Освітній напрям «Особистість дитини».

Результат:

1. Опис дібраних творів мистецтва для розглядання дітьми дошкільного віку за алгоритмом: розглядання картини (*назва, автор, жанр*), вік дітей, мета, артметоди та прийоми, які доцільно використати під час розглядання картини.

Примітка* Мету формуємо відповідно до комплексної програми «Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років». Електронний варіант репродукцій картин прикріпити в клас.

Критерії оцінювання структурно-логічної схеми

Критерії оцінювання	Кількість балів
Адекватність вибору типу структурно-логічної схеми	0, 2
Зображення на схемі всіх основних питань та понять теми	0, 2
Правильність виявлення логічних зв'язків між елементами схеми	0, 2
Легкість сприйняття структурно-логічної схеми	0, 2
Використання інформаційно-комунікативних технологій під час створення структурно-логічної схеми	0,2
<i>Максимальна кількість балів</i>	<i>1,0</i>

Критерії оцінювання практичного завдання СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Відповідність вимогам до добору картин для розглядання дітьми дошкільного віку	0, 2
Відповідність сформульованої мети до вимог освітньої програми, віку дітей	0, 2
Доцільність дібраних методів та прийомів артпедагогіки	0, 2
Наявність прикріплених електронних варіантів репродукцій картин у класі	0, 2
Володіння термінологією, грамотність	0,2
<i>Максимальна кількість балів</i>	<i>1,0</i>

Рекомендована література:

Основна:

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2014.
URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf>.

2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С.4-8. URL : https://lib.iitta.gov.ua/6727/1/1%D0%B0_Copy.pdf.

3. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/etc/epages>

4. Огляд номерів журналу «Дошкільне виховання». Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів та батьків. Київ : ТОВ «Ноосвіт» . URL: <https://jmil.com.ua/dv>

СРС №4

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 9. Спонтанна та планована художня діяльність як засоби артпедагогіки.

Продукти творчої діяльності дітей дошкільного віку як засоби артпедагогіки

Тема СРС: Техніки спонтанного малювання в роботі з дітьми дошкільного віку

Кількість навчальних годин: 7 год

Мета: створити систематизований каталог технік спонтанного малювання

Ключові поняття та терміни: техніки спонтанного малювання.

Завдання СРС

Створити «Каталог спонтанних технік малювання»

Алгоритм дій:

1. Кожному зі студентів групи виконати одну з технік спонтанного малювання.

2. Роботу, яку отримали в результаті творчості, розрізати на клаптики, які збігаються з кількістю студентів у групі.

3. У зошиті для СРС створити «Каталог спонтанних технік малювання», виділивши окремо такі категорії рухів:

1. Щипання, стискання, постукування.

2. Котиться, обертається. Гойдається.

3. Видування, вибух. Розгладжування.

4. Іграшки, Інструменти. Посуд.

5. Вгору, вниз. Навколо.

4. Приклеїти свій клаптик роботи в місце, що відповідає категорії рухів, які були виконані під час цієї техніки.

5. Обміняти свій клаптик на клаптик роботи кожного зі студентів групи. При цьому з'ясувати, як студенти виконували цю техніку та уточнити, які з перерахованих рухів студенти виконували під час виконання техніки.

б. Приклеїти отримані клаптики у місце в каталозі, що збігається з указаними рухами.

*Примітка. Можна вклеїти в каталог роботи, виконані на практичному занятті «Порівняльний аналіз мистецького досвіду дітей, спрямованого на результат і на процес».

Критерії оцінювання виконання завдання СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Адекватність добору спонтанних технік для роботи з дітьми дошкільного віку	0,4
Відповідність заявленої техніки вказаній групі рухів	0,4
Кількість зразків виконаних технік	1,0
Естетичність оформлення каталогу	0,2
Максимальна кількість балів	2,0

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Action-art. Мистецтво – це процес, а не продукт: Мері Енн Ф. Коль, 2009. URL: <https://ru.scribd.com/read/375416865/Preschool-Art-Painting-It-s-the-Process-Not-the-Product>.

СРС №5

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 10. Образотворчі техніки та зображувальне приладдя як засоби артпедагогіки

Тема СРС: Артдосліди в роботі з дітьми дошкільного віку

Кількість навчальних годин: 8 год

Мета: практично виконати артдослід, продумати різні варіанти його проведення, вчити формулювати мету, описувати хід проведення дослідів.

Ключові поняття та терміни: артдослід, художні матеріали, зображувальні засоби.

Завдання СРС:

1. Ознайомитися з ходом проведення артдослідів «Дош, що танцює» для дітей дошкільного віку. Звернути увагу на алгоритм опису та етапи артдослідів.

Дібрати та прикріпи відео артдослід для дітей дошкільного віку, прикріпити його в клас та описати за алгоритмом: назва артдослід, мета артдослід (відповідно до освітньої програми «Дитина»), вік, для кого рекомендований даний артдослід, умови проведення, необхідний матеріал, хід проведення артдослід.

Результат: відео дібраного артдослід. Опис дослід за алгоритмом.

Артдослід. «Дощ, що танцює»

Мета: дослідити властивість гуашевої фарби – вона розчиняється у воді та розпливається; розвивати допитливість, уяву дітей.

Рекомендований вік дітей: 4 роки й більше

Матеріали: білий папір, гуашеві фарби, пензлики.

Умови для проведення артдослід: дослід проводиться на майданчику, на свіжому повітрі в теплий дощовий день.

Хід артдослід:

Діти, як ви думаєте, чи зміниться наш малюнок, якщо ми дозволимо дощику пократати на нього?

Вислуховуємо гіпотези дітей.

Проведення дослід:

1. Зафарбуйте гушевіми фарбами білий папір.

2. Покладіть його на землю догори, щоб на нього падав дощ.

3. Коли будете готові, візьміть дощову картину всередину, щоб вона висохла.

- Якою стала наша картина після того, як на неї покапали крапельки дощу?

- Чи змінилася наша картина в приміщенні? Як змінився малюнок?

- Хто ж так змінив нашу картину? Як це відбулося? (Коли картина опиняється під дощем, то його краплі потрапляють на суху фарбу. Кожна крапля дощу розріджує фарби, і вони стають світлішими).

- Знайдіть на малюнку місце, в яке потрапили краплі дощу.

- По чому ви його впізнали? (у цьому місці малюнок світліший, фарба не така яскрава, зображення нечітке).

Пальчиками покажімо, як танцював дощик на нашому малюнку. Пропонуємо дитині пальчиками торкнутись місць, куди потрапили краплинки і в індивідуальному темпі проспівати пісеньку «Кап-кап-кап-кап».

У цьому експерименті суха фарба поступово змішувалася з водою, розтікалася, розпливалася на аркуші, і виникли такі чудернацькі зображення. Розгляньте малюнки після дощу і впізнайте, що намалював дощ?

Отже, перевіряємо гіпотезу: дощик дійсно намочив малюнок. Але ще він змінив ваше зображення: гуашеві фарби розчиняються від крапельок дощу й малюнок змінюється. Якщо придивитися, то можна побачити різні зображення.

Критерії виконання завдання СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Відповідність арт-дослід віку дітей, а його мети – програмовим вимогам	0, 4
Наявність відео арт-дослід	0, 2
Дотримання етапів арт-дослід	0, 4

Дотримання принципів арт-педагогіки під час проведення арт- досліду	0, 4
Відповідність алгоритму опису арт-досліду	0,4
Грамотність, володіння термінологією під час опису арт-дослід.	0,2
Максимальна кількість балів	2,0

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Вознесенська О. Л., Сидоркіна М. Ю. Творча взаємодія з дитиною: Методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2009. 66 с. URL : <http://mediaosvita.org.ua/book/tvorcha-vzayemodiya-z-dytynoyu-metodychni/>

Допоміжна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.
3. Дитячий психолог. Перший український сайт для батьків та дитячих психологів. URL: <https://dytpsycholog.com/2015/05/01/%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F/>

Інформаційні ресурси

1. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/etc/epages>
2. Огляд номерів журналу «Дошкільне виховання». Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів та батьків. Київ : ТОВ «Ноосвіт» . URL: <https://jmil.com.ua/dv>

СРС №6

Змістовий модуль II. АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 12. Артпедагогічний процес у закладі дошкільної освіти

Тема СРС: Проектування арт-квесту в освітньому процесі

Кількість навчальних годин: 30 год

Мета: вчитися проектувати арт-квести в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Ключові поняття та терміни: арт-педагогічний процес, арт-педагогічні ситуації, етапи арт-квесту.

Завдання СРС:

1. Розробити арт-квест для дітей дошкільного віку на довільну тему. Під час проектування арт-квесту забезпечити дотримання принципів арт-педагогіки та рекомендацій щодо організації квест-технологій.

Результат: презентація.

Критерії виконання завдання СРС

Критерії оцінювання	Кількість балів
Мета артквесту відповідає програмовим вимогам та сформульована з дотриманням принципу пріоритетності ціннісно-сислової складової під час проектування артпедагогічного процесу	0,3
Дотримання методичних рекомендацій щодо проведення квестів з дітьми дошкільного віку	0,3
Чіткість формулювання мети артквесту та завдань на кожному з етапів	0,3
Дотримання принципів артпедагогіки під час проектування арт-квесту	0,3
Різноманітність артпедагогічних ситуацій	0,3
Створення предметно-розвивального середовища для творчого самовираження дітей та дорослих під час артквесту	0,3
Ясність і логіка, структурованість сформованих слайдів, стильова єдність презентаційного матеріалу	0,2
<i>Максимальна кількість балів</i>	<i>2,0</i>

Рекомендована література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ.: Академвидав, 2006, 456 с.

Допоміжна:

1. Осадченко І. Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтво. *Учитель початкової школи*. 2017, №7. С. 16-21. URL : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7386/1/Osadchenko_Inna.pdf.
2. Сордія О., Пастух С. Використання елементів арт-педагогіки на уроках української мови і літератури. *Рідна школа. Студії: Нові педагогічні технології*. № 8-9 (серпень–вересень) 2016. С. 57-60. URL : file:///C:/Users/38067/Downloads/rsh_2016_8-9_15.pdf.

Електронні ресурси:

1. Стаєнна О. Квест-технологія : гра, пошук, дослідження. Дошкільне виховання. 2019, №7, С. 3-6 file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2019-7_p3.pdf
2. Квест-технологія. Дошкільне виховання. 2019, №7. URL : <https://jmil.com.ua/dv/2019-7>

Література:

Основна:

1. Алексінцева Т. Арт-педагогіка : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П. 2018, 48 с.

1. Арт-терапія в роботі з обдарованими дітьми: навч. посіб. / Л. І. Магдисюк, М. І. Замелюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 160 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Біла І. М. Психологія дитячої творчості : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2014. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf>.
4. Вознесенська О. Л., Сидоркіна М. Ю. Творча взаємодія з дитиною: Методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2009. 66 с. URL : <http://mediaosvita.org.ua/book/tvorcha-vzayemodiya-z-dytynoyu-metodychni/>
5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богінч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.
6. Закон «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
7. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
8. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodychnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
9. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Mystetska_osvita_v_Ukraini.pdf?PHPSESSID=1e5dckk63coq17dss9qu1ie2j1
10. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ.: Академвидав, 2006, 456 с.
11. Планування роботи в дошкільних навчальних закладах. *Дошкільне виховання*. 2009. № 8. С.2-4.

Допоміжна:

1. Алексінцева Т. Проблема становлення арт-педагогіки як інноваційної технології в країнах Європи та США . *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1(2). С. 35-40 URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9265/1/The%20Problem%20of%20the%20Formation%20of%20Art%20Pedagogs.pdf>.
12. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С.4-8. URL : https://lib.iitta.gov.ua/6727/1/1%D0%B0_Copy.pdf.
13. Вознесенська О. Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. *Львівсько-Ряшівські наукові зошити : Культура – Мистецтво – Освіта –*

Терапія в міждисциплінарній перспективі. Вип. 2.2014. Wydawnictwo uniwersytetu rzeszowskiego. P. 93-103.

14. Ваганова В. А. Розвиток естетичного художнього сприймання у дошкільному віці. *Актуальні проблеми психології*. Т.12 Випуск 15. Ч. 1. С. 68-76. URL : <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i15/i/13.pdf>.

15. Гавриш Н. Інтегроване заняття: робота над помилками. *Дошкільне виховання*. 2018 №7. URL : [file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2018-07_p8%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2018-07_p8%20(1).pdf).

16. Головатюк І. Г. Арт-терапія у зарубіжній науковій традиції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2017.№ 2. С. 63-66. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_15..

17. Деркач О. О. Виховний потенціал арт-педагогіки як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. *Простір арт-терапії: Мистецтво життя*: Матеріали XII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 27-28 лютого 2015 р.) Київ : Золоті ворота, 2015. С.18-25. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/729933/3/Art%20Therapy%20Space-15%20Proceedings%20%282018%29.pdf>

18. Деркач О.О.. Концептуальні засади арт-педагогіки та її місце у сучасному освітньому просторі України та світу. *Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну*: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. (м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.) Київ : Золоті ворота, 2018. С. 26-32. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/729933/3/Art%20Therapy%20Space-15%20Proceedings%20%282018%29.pdf>.

19. Дронова О. Педагогічні умови розвитку образо-створення в процесі художньо-естетичного самовираження дітей 5-6 років. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova8/subor/Dronova.pdf>.

20. Желанова В. Суб'єкт – суб'єктна взаємодія вихователя і вихованців як засіб творчої самореалізації особистості. *Педагогічний часопис Волині* №2(3), 2016. С. 71-76. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12133/1/r_2-16-21.pdf.

21. Замелюк М.І., Міліщук С.О. Арт-педагогіка як засіб розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2018. №12.1 (64.1) грудень. С. 50-55.

22. Крутій К. *Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію?* *Дошкільне виховання*. 2018 №7. С. 2-4. URL : [file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2018-07_p2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/dv2018-07_p2%20(2).pdf).

23. Лохвицька Л. Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 80 с.

24. Міліщук С. О. Арт-терапія у роботі з дитячими страхами. Луцьк : Луцький педагогічний коледж, 2017. 64 с.

25. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1632/Oliinyk-O.M.-Teatralno-ihrova-diialnist-v-umovakh-doshkilnoho-navchalnoho-zakladu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
26. Половіна О. Дитина в світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Дошкільне виховання. 2021. С. 3-8. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>.
27. Примірний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти затверджений наказом МОН від 19.12.2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/perelik-igrovogo-ta-navchalno-didaktichnogo-obladnannya>
28. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч.1. Від народження до трьох років / О.П.Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В.Артемова; наук. кер. О.Л.Кононко. Київ : МЦФЕР- Україна, 2014. 203 с
29. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти 2022-2023 навчальному році (лист МОН від 27.07.2022 № 1/8504). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20222023-navchalnomu-roci>
30. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (затверджений наказом Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>Щодо організації роботи закладів дошкільної освіти під час карантину (лист МОН від 25.04.2020 № 1/9-219). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-roboti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-pid-chas-karantinu>.
31. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2012 № 4. С. 59-63. URL :: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_14.
32. Сараєва І. Художньо-творча діяльність у роботі з дітьми дошкільного віку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2021. С 56–63. URL : <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.1.7>
33. Сорока О. В. Арт-терапія: до питання термінології . *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. 2015. №. 18. С. 299-306. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2015_18_71
34. Сорока О. В. Категоріальне розмежування понять «арт-терапія» і «артпедагогіка». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Вінниця : Планер, 2013. Вип. 35. С. 459–465. URL : file:///C:/Users/38067/Downloads/Sitimn_2013_35_98.pdf.

35. Сорока О. Образотворче мистецтво й арт-терапія: порівняльний аналіз. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2012. № 4. С. 144-155. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2012_4_15.
36. Ткемаладзе З. Арт-педагогіка в сучасній освіті. *Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. Вип. 26-27*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. С. 49-52. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/14033/1/Grod_Use_educational.pdf
37. Фасилітація гри: мистецтво та наука про залучення дітей дошкільного віку до навчання через гру. Ханна Дженсен та ін. у (Біла книга). Фонд The LEGO Foundation, Біллунд Данія, 2019. 45 с. URL : https://cms.learningthroughplay.com/media/2qrj1oxr/wp_%D1%84%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B3%D1%80%D0%B8_2019_ukrainian-version-2.pdf
38. Художня студія. Рубрика журналу Джміль. Київ «Світич» URL : <https://jmil.com.ua/rubrics/hudstudio>.

39. Інформаційні ресурси

1. Електронні додатки до журналу «Джміль». Київ : Світич. URL: <https://jmil.com.ua/etc/epages>
2. Огляд номерів журналу «Дошкільне виховання». Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів та батьків. Київ : ТОВ «Ноосвіт» . URL: <https://jmil.com.ua/dv>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського. URL: <http://dnpb.gov.ua/u>

Для нотаток

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Міліщук Світлана

**АРТПЕДАГОГІКА В РОБОТІ
З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНИХ РОБІТ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 4,42 ум. друк. арк., 4,04 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 135. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.